

A 2011. évi Szolvencia II mennyiségi hatástanulmány összefoglalója

2012. december 20.

1. Összefoglaló	4
2. A QIS2011 részletes mennyiségi elemzése	10
2.1. <i>Szolvencia I és II szerinti mérleg</i>	10
2.1.1. Eszközök	10
2.1.2. Kötelezettségek	12
2.1.3. Eszközök kötelezettségen felüli többlete	13
2.2. <i>Biztosítástechnikai tartalékok és viszontbiztosítási követelések</i>	13
2.2.1. Nem-élet ági biztosítástechnikai tartalékok	15
2.2.2. Élet ági biztosítástechnikai tartalékok	16
2.3. <i>Szavatoló tőke</i>	18
2.4. <i>Szavatolótőke-szükséglet</i>	18
2.4.1. Piaci kockázat	21
2.4.2. Partnerkockázat	24
2.4.3. Életbiztosítási kockázat	24
2.4.4. Nem-életbiztosítási kockázat	25
2.4.5. Korrekciós hatások a szavatolótőke-szükségletben	26
2.4.6. Működési kockázat	27
2.5. <i>Minimális tőkeszükséglet</i>	28
2.6. <i>Feltöltöttség alakulása</i>	30
3. A QIS2009, QIS2010 és QIS2011 hatástanulmányok eredményeinek	31
összehasonlítása	31
3.1. <i>Szolvencia I és Szolvencia II mérleg</i>	31
3.1.1. Eszközök	31
3.1.2. Kötelezettségek	33
3.1.3. Eszközök kötelezettségeken felüli többlete	34
3.2. <i>Biztosítástechnikai tartalékok és viszontbiztosítási követelések</i>	35
3.2.1. Nem-élet ági biztosítástechnikai tartalékok	36
3.2.2. Élet ági biztosítástechnikai tartalékok	36
3.2.3. Viszontbiztosítási követelések alakulása	37
3.3. <i>Szavatolótőke alakulása</i>	38
3.4. <i>Szavatolótőke-szükséglet alakulása</i>	39
3.4.1. Piaci kockázat	40

3.4.2	Partnerkockázat	40
3.4.3	Életbiztosítási kockázat	41
3.4.4	Nem-életbiztosítási kockázat.....	42
3.4.5	Működési kockázat.....	42
3.5	<i>Minimális tőkeszükséglet alakulása.....</i>	<i>43</i>
3.6	<i>Feltöltöttség alakulása</i>	<i>43</i>
4.	A hatástanulmány kitöltésével kapcsolatos tapasztalatok	45

1. Összefoglaló

2011 végén a hazai biztosítási szektor Szolvencia II szerinti tőkefeltöltöttsége (189%) a Szolvencia I értékkel (180%) közel egy szinten helyezkedett el. Ennek ellenére – a Felügyelet véleménye szerint – a szektor Szolvencia II alapú tőkefeltöltöttségének a megfelelőségét ma még nem lehet biztosan megítélni a következő tényezők miatt:

- Biztosítónként és áganként jelentős eltérések tapasztalhatóak a tőkefeltöltöttségben és ezek egyik évről a másik évre is jelentős változást produkálnak.
- A Szolvencia II rendszerrel szembeni egyik fő kritika az, hogy a piaci értékelésnek köszönhetően sokkal nagyobb mértékben ingadozó tőkehelyzethez vezet. Ennek kezelésére szolgálna az új rendszerben a mostani hatástanulmányban tesztelt kontraciklikus kiigazítási prémium. A tesztelt hozamgörbe-kiigazításnak (+75 bázispont) azonban nem volt érdemi javító hatása a biztosítók tőkehelyzetére.
- Az új módszertanokban és magában a szabályozásban is még jelentős a bizonytalanság.
- A Felügyelet részére megküldött Szolvencia II szerinti adatok minősége egyes esetekben nem tűnik megfelelőnek, bár összességében a piaci szereplők felkészültsége javuló tendenciát mutat.

A biztosítástechnikai tartalékok Szolvencia II szerinti értéke a Szolvencia I értékhez képest 17%-kal alacsonyabb volt a 2011. év végén. A két kötelezettségértékelési módszer eredménye fokozatosan közelít egymáshoz, ugyanakkor biztosítónként és ágazatonként – a korábbi hatástanulmányokhoz hasonlóan – nagyon nagy volt a szóródás.

Amennyiben a hazai devizában denominált állampapírokra is kiterjedne a kamatrészkockázati tőkekövetelmény, az elsősorban a kisebb méretű, életbiztosítási tevékenységet végző biztosítókat érintené nagymértékben hátrányosan.

Az előző évhez hasonlóan a Felügyelet 2012-ben is kezdeményezte a hazai biztosítók körében a Szolvencia II mennyiségi hatástanulmány futtatását (a részvétel önkéntes volt). Így közel azonos módszertani alapon már három hatástanulmány idősorával rendelkezik a Felügyelet: a 2009. évre vonatkozó Szolvencia II ötödik mennyiségi hatástanulmánnyal (QIS2009), illetve ennek két hazai újrafuttatásával a 2010. és 2011. évekre vonatkozóan (QIS2010, QIS2011).

A Felügyelet a 2012-ben lefolytatott mennyiségi hatástanulmány fő céljának a Szolvencia II első pilléres számítások további gyakorlását, a biztosítási szektor új mutatórendszer szerinti tőkehelyzetének felmérését, és az új Szolvencia II adatszolgáltatásra (azok tábláit felhasználva) való felkészülést tekintette. Ezen kívül a Felügyelet egyéb célokat is kitűzött:

- a kontraciklikus kiigazítási prémium (amelyet a legújabb Omnibus II tervezet adaptációnak nevez) hatásának felmérését;
- azon esetleges politikai döntés hazai mennyiségi következményének felmérését, amely szerint a kamatrészkockázati almodult kiterjesztenék az Európai Gazdasági Térség (EGT) tagállamai által saját devizában kibocsátott állampapírokra is.

A Felügyelet a résztvevő biztosítóktól 2012. augusztus végéig kérte az eredmények beküldését. Szeptember-október során történt az egyedi adatok feldolgozása, biztosítókkal

folytatott egyeztetése, javítása. A részletes elemzés november folyamán készült el, melyről az összefoglaló december 3-án került bemutatásra a piaci szereplőknek egy szakmai konzultáció keretében.

Részvétel: A QIS2011 hatástanulmányban 28 biztosító vett részt. A bruttó biztosítási díjbevétel és tartalékokat tekintve a **hazai biztosítási piac 98%-a képviseltette magát** a hatástanulmányban. Majdnem minden szereplő, aki a Szolvencia II hatálya alá fog tartozni, részt vett. A QIS2010-es részvételhez (akkor 20 biztosító küldött be adatokat) képest ez jelentős előrelépést jelentett.

Tőkefeltöltöttség: A korábbi évekhez hasonlóan a Szolvencia II szerinti **minimális tőkeszükségletnek minden résztvevő biztosító megfelelt**. Ugyanakkor négy esetben 100%-hoz közeli volt a minimális tőkeszükséglet szerinti tőkefeltöltöttség. A biztosítók átlagosan ötször annyi szavatolótőkével rendelkeznek, mint amennyi a minimális tőkeszükségletük, de nagy a biztosítói adatok szóródása (103% és 1405% között helyezkednek el) a szektorszintű átlag körül.

A szavatolótőke-szükségletnek három biztosító nem felelne meg – míg ezen biztosítók Szolvencia I szerint 100% fölötti tőkefeltöltöttséggel rendelkeznek –, ami a szélesebb részvétel és a rosszabb gazdasági körülményeket is figyelembe véve **javulást jelent** az előző évhez képest (tavaly négy biztosító nem felelt meg a 100%-os feltöltöttségi aránynak).

A hatástanulmányban résztvevő biztosítók átlagos súlyozott – a szavatolótőke-szükséglet és a minimális tőkeszükséglet egyaránt figyelembe vevő – **Szolvencia II szerinti tőkefeltöltöttsége (189%) kis mértékben meghaladja a Szolvencia I szerinti értéket (180%)**. Ennek a legfőbb oka az, hogy a Szolvencia II szerinti átértékelés miatt nagymértékben emelkedő rendelkezésre álló szavatolótőke mellett – a kockázat alapú számítás miatt – a szavatolótőke-szükséglet is jelentősen megnő. Ugyanakkor az **egyes ágakat eltérő mértékben érinti a Szolvencia II bevezetése**. Az életbiztosítók feltöltöttsége nagyobb mértékben csökkent, mint a nem-életbiztosítóké. A kompozit biztosítók feltöltöttsége ezzel szemben növekedett. Összességében a kompozit biztosítók jelentős súlya miatt a szektorszinten számított súlyozott átlagos tőkehelyzet is javulást mutat.

A korábbi évekhez hasonlóan **egyedi intézményi szinten nagyon nagy különbségek vannak a Szolvencia I és II szerinti tőkefeltöltöttségben**.

A mindhárom hatástanulmányban figyelembe vett 16 biztosító (amelyek a piac döntő részét lefedik¹) adatainak idősorát vizsgálva az eszközök kötelezettségek feletti többlete jelentősen lecsökkent a QIS2009 és QIS2010 hatástanulmányokhoz képest. Ugyanakkor a szavatolótőke-szükséglet is jelentősen mérséklődött, amelynek eredőjeként a szektor Szolvencia II szerinti tőkefeltöltöttsége a korábbi 191%, illetve 184%-ról 201%-ra nőtt; ezzel párhuzamosan a Szolvencia I szerinti 2011. évi tőkefeltöltöttségi szint 218%, illetve 177%-ról 181%-ra változott.

Szavatolótőke és annak többlete: A Szolvencia I értékről Szolvencia II értékre történő átértékelés következtében az eszközök értéke kevésbé csökken az összes kötelezettség értékéhez képest (-6,6%, illetve -15,7%), ezért az eszközök kötelezettségek feletti többlete

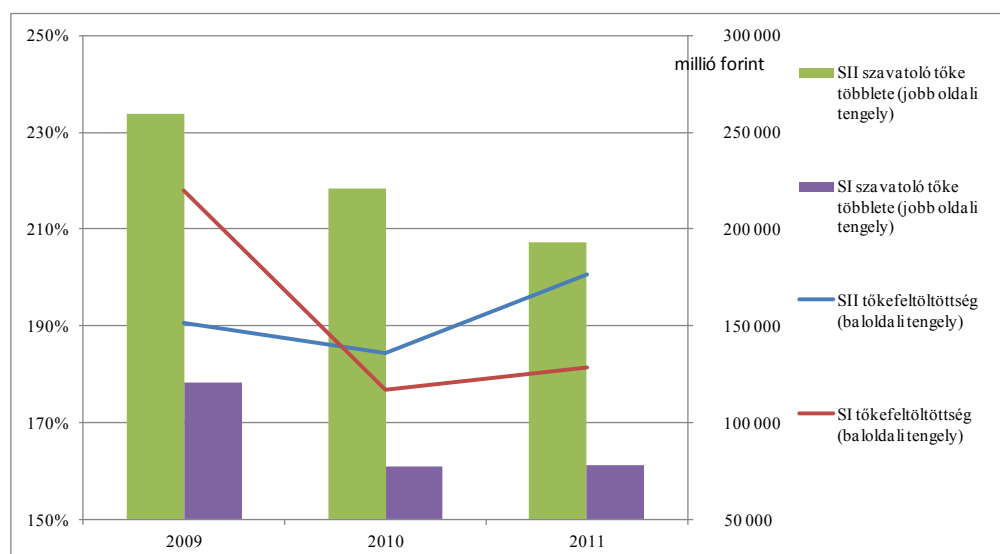
¹ A 2011. évi bruttó díjelőírás alapján a piac 90%-os részesedését testesítik meg.

70%-kal megnövekedne a Szolvencia II hatálya alatt (214 milliárdról 416 milliárd forintra). Az eszközök és kötelezettségek különbsége lényegében meghatározta a figyelembe vehető szavatolótőke nagyságát. Kedvező jelenség, hogy a 2011-es hatástanulmányban a **szavatolótőke 100%-a „legjobb minőségű”, úgynevezett első szintű tőkeelemnek tekinthető** (az előző években csekély mértékű második és harmadik szintű tőkeelem volt megfigyelhető).

2009 óta **folyamatosan és nagymértékben csökken az eszközök kötelezettségeket meghaladó többlete**: a 2009. évi 602 milliárd forintról 2011-es 389 milliárd forintra. A 2009-2011 közötti időszakban összességében a Szolvencia II értéken számított eszközök értékének mintegy 10%-os csökkenése, míg a Szolvencia II kötelezettségek alakulása tekintetében 5,1%-os növekedése történt. A 2011-es változások mögötti okokat két csoportra bontottuk: eszközök és tartalékokon kívüli kötelezettségek, illetve a tartalékok értékének változása (lásd később).

Bár a szavatolótőke-szükséglet csökkenésével még így is sokkal több többlettőke (szavatolótőke szavatolótőke-szükséglet feletti többlete) áll forintban rendelkezésre Szolvencia II alapon a Szolvencia I értékhez képest, ennek mértéke azonban csökkent.

1. ábra A Szolvencia I-es és II-es tőkefeltöltöttség, illetve a saját tőke többletének az alakulása

Megjegyzés: az ábra a mindhárom felmérésben résztvevő biztosítók adatait mutatja, ezért az értékek eltérnek a QIS2011 összegző adataitól.

A Szolvencia II rendszer egyik fő kritikája az, hogy a piaci értékelésnek köszönhetően sokkal volatilisabb tőkehelyzethez vezet² (a szavatolótőke és a szavatolótőke-szükséglet tekintetében egyaránt). **Ennek kezelésére szolgál** a mostani hatástanulmányban tesztelt **kontraciklikus kiigazítási prémium (CCP)**, illetve a többi úgynevezett hosszú távú garanciák eszköz, melyek tesztelésére az EIOPA egy külön hatástanulmányt tervez 2013-ban. A Felügyeletnek korlátozottan nyílt lehetősége a CCP hatásának szektorszintű vizsgálatára, ugyanis több – köztük meghatározó – piaci szereplő nem töltötte ki a megfelelő táblát. Az eredmények – összhangban a várakozásokkal – azt mutatják, hogy a

²A Szolvencia II rendszerben a szavatolótőke-szükséglet alapja a gazdasági érték elven számított eszközök és kötelezettségek különbségének sokkolás hatására történő megváltozása, nem pedig díjbevétel- és tartalékadatok valamilyen kombinációja. Például az állampapír-hozamgörbe mérsékelt emelkedése jelentősen befolyásolhatja a Szolvencia II szerinti tőkeszükségletet, így a feltöltöttséget is, míg a jelenlegi rendszerben gyakorlatilag nem érintené azt.

CCP alkalmazása mellett kalkulált tartalékértékek elmaradnak a CCP nélküli számítások eredményeitől, ugyanis a kötelezettségek jelenértékének számításakor használt hozamgörbe a kontraciklikus prémium használata miatt felfelé tolódik, így a diszkontfaktorok növekedése által a tartalékok értéke is kisebb lesz. A tartalékváltozás mértéke a szavatolótőkéhez képest a kompozit biztosítóknál 2%, a nem-életbiztosítóknál 0,5%, míg az életbiztosítóknál 3,3%. Különösen érzékenynek bizonyult két életbiztosító eredménye, számításuk szerint a tartalékérték 10% feletti mértékben módosult. Figyelembe véve, hogy **2011 vége jelentős piaci stresszhelyzetnek volt tekinthető, az alkalmazott hozamgörbe kiigazításnak (+75 bázispont) nem volt érdemi javító hatása a biztosítók szavatolótőkéjére és ezáltal a tőkehelyzetére.**³

Biztosítástechnikai tartalékok: A Szolvencia II szerinti érték a Szolvencia I értékhez képest 17%-kal alacsonyabb 2011. év végén. A legjelentősebb csökkenés a nem-életbiztosítási tartalékoknál következett be (-37%), ezt követik a hagyományos életbiztosítási termékek (-16%), a legkisebb mértékű átértékelés a unit linked termékeknel figyelhető meg (-11%). Ez utóbbi háttérben az áll, hogy a tartalék értékében már Szolvencia I szerint is piaci értéken szereplő befektetett eszközalapok (vagy eszközfedezet) értéke a meghatározó.

Idősorosán szemlélve a **két tartalékértékelési módszer eredménye fokozatosan közelít egymáshoz**. A Szolvencia II / Szolvencia I tartalékérték arány a következőképpen alakult a 2009-2011. időszak végére vonatkoztatva: 75%, 79% és 82%. Megjegyezzük, hogy az előbbi mutató értékében **biztosítónként és ágazatonként** – a korábbi hatástanulmányhoz hasonlóan – **nagyon nagy szóródást találunk**, bár ez a szóródás élet és nem-élet ágban egyaránt valamelyest csökkent, a nem-élet ágban azonban továbbra is jelentős.

Eszközök és tartalékokon kívüli kötelezettségek: 2011-ben az eszközök Szolvencia II szerinti értéke 5%-kal alacsonyabb a Szolvencia I értékhez képest. Ennek legfőbb oka a jelenlegi aktualizált múltbeli bekerülési érték és a Szolvencia II gazdasági érték eltérése. A 2011. év végi állampapír-hozamgörbe magas szintje az állampapírok leértékelődéséhez vezetett a Szolvencia I könyv szerinti értékhez képest. További Szolvencia I rendszerhez képest csökkentő tényezők:

- A Szolvencia II mérleg eszközoldalán kimutatandó viszontbiztosítókra jutó tartalékrész – mint viszontbiztosítóval szembeni követelés jellegű tétel – esetében is érvényesül a tartalékoknál alkalmazott átértékelődési hatás;
- A követeléseknél gazdasági értéként már a várható értékvesztéssel csökkentett könyv szerinti értéket állítottak be a Szolvencia II mérlegbe;
- A „maradék” eszközök (időbeli ráfordítások, egyéb kamatok, bérleti díjak stb.) átértékelésének korrekciója.

Megjegyezzük, hogy az immateriális javak csak egy része kerül be a Szolvencia II mérlegbe, mely alacsonyabb eszközök kötelezettségeket meghaladó értékhez vezet. Ugyanakkor a Szolvencia II-ben ez a szavatolótőkéből már nem levonandó tétel, amennyiben számít rá tőkekövetelményt a biztosító. Ugyanakkor a Szolvencia I mérlegbe beállíthatóak az immateriális javak, de a szavatolótőkéből teljesen levonandó tételek. Így összességében az immateriális javak értékelése és beszámíthatósága a Szolvencia II rendszerben javította a tőkehelyzetet 2011-ben.

³ A tőkefeltöltöttségre a pozitív hatását korlátozza, hogy a kontraciklikus prémium után is tőkekövetelményt kell képezni.

A Szolvencia II rendszerben a biztosítástechnikai tartalékokon kívüli kötelezettségek növekedését a Szolvencia I szerinti értékhez képest szinte teljes mértékben a halasztott adókötelezettség okozta. A halasztott adó értéke tendenciálisan csökken, mely egy összefoglaló mutatója annak, hogy a két értékelési mód közötti értékelési különbség csökken⁴.

Szavatolótóke-szükséglet összetétele: A három legfontosabb kockázat a nem-életbiztosítási, a piaci és az életbiztosítási kockázatok. A QIS2010-ben a partnerkockázat megelőzte az életbiztosítási kockázatot. A partnerkockázat szektorszintű értékének változását egy biztosító eredményének jelentős mértékű változása adja.

1. táblázat A szavatolótóke-szükséglet összetétele a QIS2011 hatástanulmányban

	millió forint	nem diverzifikált SZTSZ* arányában
Piaci kockázat	88 365	25,2%
Partnerkockázat	44 548	12,7%
Életbiztosítási kockázat	73 983	21,1%
Egészségbiztosítási kockázat	10 626	3%
Nem-életbiztosítási kockázat	94 159	26,8%
Immateriális javak kockázata	9 314	2,7%
Működési kockázat	29 895	8,5%
Nem diverzifikált SZTSZ	350 890	100%
Diverzifikációs hatás ⁵	-88 765	-25%
Egyéb korrekciók ⁶	-45 949	-13%
SZTSZ	216 176	62%
Szolvencia I szerinti tőkeszükséglet	116 406	-

* Megjegyzés: alapvető szavatolótóke-szükséglet (piaci, partner-, élet- és nem-életbiztosítási, egészségbiztosítási kockázat és immateriális javak kockázata) és a működési kockázati tőkekövetelmény összege, de még nem tartalmazza a diverzifikációs hatást és az egyéb korrekciókat.

A működési kockázati tőkeszükséglet a teljes nem diverzifikált szavatolótóke-szükséglet átlagosan 8,5%-át teszi ki. A kockázati modul esetében jelentős különbségeket találunk az élet-, nem-életbiztosítási szegmensben. **A unit linked költségek komponens jelentősen megnöveli erre az életbiztosítási üzletágra intenzíven támaszkodó biztosítók működési kockázati tőkekövetelményét**, ezáltal egy-két biztosító esetében jelentősen csökkenti a tőkefeltöltöttség értékét.

⁴ A halasztott adó a Szolvencia II és az adómérleg közötti értékelési mód különbségére számított adókövetelés (halasztott adó eszköz), vagy adófizetési kötelezettség (halasztott adó követelés).

⁵ A kockázati kitettség és ezáltal a tőkekövetelmény csökkentése abból eredően, hogy egy kockázat kedvezőtlen alakulását ellensúlyozhatja egy másik kockázat kedvezőbb alakulása, amennyiben az adott kockázatok között nincs teljes korreláció (együttmozgás).

⁶ A tartalékok és halasztott adó veszteségelnyelő hatása.

A QIS2011 hatástanulmányban a korábbiakhoz képest jelentősen csökkent a szektor szavatolótőke-szükséglete, amely elsősorban a piaci kockázat (ALM technika alkalmazása, illetve a számítások során jobb figyelembevétele miatti) csökkenésének és a nem-életbiztosítási kockázati tőkeszükséglet (elsősorban a kockázatok növekvő mértékű viszontbiztosítási fedezettsége miatti) mérséklődésének tulajdonítható, miközben a QIS2011 hatástanulmányban megfigyelhető az egészségbiztosítási kockázat⁷, illetve az immateriális javak kockázatának növekvő tőkeszükséglete⁸.

Az állampapírok kamatriskóközadata: A hatástanulmányban a Felügyelet fel kívánta mérni annak a hatását, hogy az állampapírokra számított kamatriskóközadata milyen mértékben változtatna a biztosítók tőkefeltöltöttségén. **Az életbiztosítási tevékenységet végző biztosítókat nagymértékben érintené hátrányosabban az állampapírok bevonása a kamatriskóközadatai almodulba, ezen belül elsősorban a kisméretű biztosítókat** (ahol alacsony a szavatolótőke és a teljes szavatolótőke-szükséglet értéke, de arányaiban nagy és hosszabb lejáratú az állampapír-állományuk, elsősorban a tartalékfedezetet tekintve). A kompozit biztosítók esetében a nagy állampapír-portfólióra számított kamatriskóközadatai tőkeszükséglet ellenére a végső szavatolótőke-szükséglet növekedése mérsékeltebb, ugyanis a diverzifikációs hatás jobban tud érvényesülni esetükben.

Minőségi kérdések: Összességében a piaci szereplők felkészültsége javuló tendenciát mutat. Azonban a Felügyelet tapasztalatai alapján nem vonható egyértelmű párhuzam a benyújtott hatástanulmányok minősége és az egyes biztosítók rendelkezésére álló erőforrása, valamint eddigi részvételeik száma között. A 2009 óta résztvevő nagy biztosítók között is található változatlanul jók és közepes minőségű eredményekkel rendelkezők, de van olyan kis biztosító is, amely már első alkalommal jó felkészültségről tett tanúbizonyságot.

- Egyes biztosítók a QIS2011 hatástanulmányban már pontosabban tudták meghatározni a kockázati kitettségeiket, az úgynevezett look-through elvet⁹ jobban alkalmazták.
- A szavatolótőke-szükségletet korrigáló tényezőket (különösen a tartalékok veszteségelnyelő képességét) a biztosítók pontosabban vették figyelembe a számítások során.
- A biztosítók a kérdőív alapján gyakran említették a QIS2011 hatástanulmánnyal kapcsolatban az erőforrás hiányát, a nem egyértelmű technikai specifikációt és az előző hatástanulmányhoz képest bekövetkezett adatszolgáltatási tábla változása miatti nehézségeket. A számítási hibák egy része ennek tudható be.

⁷ Az egészségbiztosítási kockázat tőkeszükségletének alakulásában jelentős szerepet játszott, hogy idén több biztosító már képes volt a rövid távú betegség- és balesetbiztosítási kötelezettségeket leválasztani az egyéb kötelezettségekről (unbundling) és ezáltal a vonatkozó tőkeszükségletet az egészségbiztosítási kockázati modul keretében képezte meg.

⁸ Ez csak annyit jelent, hogy a korábbi hatástanulmányokhoz képest a Szolvencia II mérlegbe beállított immateriális javak értéke jelentősen növekedett.

⁹ A look-through elv alapján a biztosítónak képesnek kell lennie arra, hogy a közvetett befektetéseinek tényleges kockázatát megismerje és felmérje, azaz a pénzügyi konstrukciótól függetlenül „átnézzen” annak formáján és a befektetés tartalmi-kockázati elemeire fókuszáljon, ezáltal a tényleges kockázatokra képezze meg a szavatolótőke-szükségletet.

2. A QIS2011 részletes mennyiségi elemzése

Ebben a fejezetben a 2011-re vonatkozó hatástanulmányban résztvevő 28 biztosító standard formula szerinti adatait tartalmazó értékeléseket mutatjuk be. Az idősoros összevetést a 3. fejezet tartalmazza.

2.1. Szolvencia I és II szerinti mérleg

A 2011-es hatástanulmányból a következőkben az eszközök és kötelezettségek Szolvencia I és Szolvencia II közötti átértékelési különbözetét szektorszinten befolyásoló néhány jelentősebb mérlegsorát mutatja be a Felügyelet. A bemutatás nem teljes körű, nem terjed ki valamennyi mérlegsor prezentálására.

A biztosítók által adott adattartalom magyarázatára, illetve annak minőségére nem terjedhet ki az áttekintés, így a felügyeleti adatellenőrzés az eszközök és kötelezettség mérlegsorokon belüli, valamint a mérlegsorok és a kapcsolódó, rendelkezésre álló segédtablák adataival való összevetést jelentette.

A tartalékokkal kapcsolatos részletes adatokat a 2.2. fejezet tartalmazza.

2.1.1. Eszközök

A Szolvencia II szerinti eszközértékek összességükben 6,6%-kal alacsonyabbak a Szolvencia I értékhez képest és 2 169 383 millió forintot értek el a 2011. év végén.

A Szolvencia II eszközérték csökkenéséhez hozzájárul, hogy a Szolvencia II értékelés során a Halasztott szerzési költségek értéke 0 forint, míg Szolvencia I rendszerben a Halasztott szerzési költségek értéke a teljes eszközérték 1,8%-át jelenti, 40 609 millió forinttal. Tekintettel azonban arra, hogy hatásnak már máshol (pénzáramlás alapú tartalékmodellekben) figyelembe vételre kerül, a duplikáció elkerülése érdekében a Halasztott szerzési költségek a Szolvencia II értékeléskor 0 forintértékkel szerepelnek.

A 154 359 millió forinttal alacsonyabb Szolvencia II eszközértékek kialakulásának egyik általános indoka a makrogazdasági folyamatok és kilátások biztosítási szektorra való, összességében negatív hatásából származik, amely az egyes tételek értékelésében jelentősen tükröződik (például Befektetések).

Az alacsonyabb Szolvencia II eszközértékek a következő jelentősebb tételekből származnak.

2. táblázat Eszközök legnagyobb átértékelési különbözetének bemutatása

	Szolvencia II (millió forint)	Szolvencia I (millió forint)	Különbözet (millió forint)
Immateriális javak	11 643	30 650	-19 008
Befektetések (unit linked nélkül)	1 044 096	1 072 226	-28 130
Követelések viszontbiztosítási ügyletekből	50 612	83 689	-33 077
Egyéb, máshol nem szereplő eszközök	23 732	48 246	-24 514

Immateriális javak: -19 milliárd forint

A biztosítók az Immateriális javak Szolvencia I szerinti értékét Szolvencia II szerint jellemzően 0 forinttal szerepeltették, azonban mivel néhány biztosító megjelenített Szolvencia II szerinti értéket, ebből adódott az átértékelési különbözet alakulása. A biztosítók többsége azonban vagy nem értékelte piacképesnek az immateriális javakat, vagy nem állt szándékukban 100%-os diverzifikáció előtti tőkekövetelményt képezni erre a tételre.

Befektetések (Unit linked nélkül): -28,1 milliárd forint

A Befektetések Szolvencia II értékének alakulásához a saját használatú ingatlan, az állam által garantált értékpapírok, a vállalati kötvények, és a tőzsdén jegyzett egyéb részesedési viszonyban álló vállalkozásban lévő tulajdonok értékének, valamint a tőzsdén nem jegyzett egyéb részesedési viszonyban álló vállalkozásban lévő tulajdonok értékének változása is hozzájárult.

Az alacsonyabb Szolvencia II eszközértékek kialakulása az állam által garantált értékpapírok értékének 22 082 millió forinttal történő csökkenésében is tükröződött.

Az átértékelésének további fontos tényezője a Vállalati kötvények értékének 8 354 millió forintos csökkenése is. Ezen mérlegsoron azonban ellentétes folyamatok figyelhetők meg, mivel egyes biztosítók a vállalati kötvények Szolvencia II értékét magasabbra értékelték, mint a Szolvencia I szerinti, mások azonban csökkentették a Szolvencia II értékét a Szolvencia I szerintihez képest.

A Szolvencia II értékelés a tőzsdén jegyzett és nem jegyzett egyéb részesedési viszonyban álló vállalkozásban lévő tulajdonok értékét is kedvezőtlenül érintette. A tőzsdén jegyzett egyéb részesedési viszonyban álló vállalkozásokkal kapcsolatosan 1 566 millió forinttal csökkent a Szolvencia I szerinti értékhez képest.

A tőzsdén nem jegyzett egyéb részesedési viszonyban álló vállalkozásban lévő tulajdonok esetében a Szolvencia II mérlegben 1 639 millió forinttal alacsonyabb összeg szerepel a Szolvencia I-hez képest. Ez az átértékelési különbözet összességében nem, azonban arányában jelentős, 53%-os.

A Befektetési alapok esetében a fentiekkel ellentétes folyamat zajlott, mivel a Szolvencia II érték a Szolvencia I szerinti értékhez képest 6 296 millió forinttal növekedve 53 622 millió forintot ért el.

Követelések viszontbiztosítási ügyletekből: - 33,5 milliárd forint

A Követelések viszontbiztosítási ügyletekből mérlegsoron belüli csökkentő tényező a nem-élet ági (egészségbiztosítás nélkül) viszontbiztosítási ügyletek követeléseiből származó 33 544 millió forintos értékelési különbözet, amely a nem-életbiztosítási tartalékoknál alkalmazott módszerből ered.

Egyéb, máshol nem szereplő eszközök: -24,5 milliárd forint

Az Egyéb, máshol nem szereplő eszközök esetében az eszközérték csökkenése például költségek, illetve kamatok elhatárolásából adódik.

A következőkben megemlítünk olyan eszköz mérleg sorokat, amelyek esetében vagy nincsenek, vagy nem számottevők az átértékelési különbözete.

- Kötvénykölcson (Követelések kötvénytulajdonosokkal szemben): a Szolvencia I érték azonos a Szolvencia II szerinti értékeléssel, amely 2011. év végén 6 804 millió forintot jelentett.
- Követelések biztosítóktól, közvetítőktől: a Szolvencia II szerinti érték 4%-kal, 1 395 millió forinttal alacsonyabb.

2.1.2. Kötelezettségek

A Szolvencia II szerinti összes kötelezettségek értéke 15,7%-kal alacsonyabb a Szolvencia I értékhez képest és 1 753 307 millió forintot ért el 2011. év végén, amelyhez az azt növelő és csökkentő tételek egyaránt hozzájárultak.

Halasztott adó kötelezettség

A Szolvencia II a kötelezettségek értékének növekedését okozza azzal, hogy a Szolvencia I mérlegben, a Halasztott adó kötelezettség 0 forint értékkel szerepel. A Szolvencia II szerinti értékelésben a Halasztott adó kötelezettség értéke 49 154 millió forint, amely a Szolvencia II Összes kötelezettség 3%-a.

A Halasztott adó kötelezettség mérleg sor a számviteli elméleti adófizetési kötelezettséget mutatja be. A mérlegtétel adómérleg szerinti (gyakorlatilag Szolvencia I) értéke és piaci értéke közötti különbségből számítható összeg.

A Felügyelet itt ad tájékoztatást a Szolvencia II Eszközök között lévő halasztott adókövetelésekről (halasztott adó eszköz) is, mivel annak mintegy 7 112 millió forintos, Szolvencia II értéket növelő hatása az Eszközök között nem volt jelentős. A halasztott adókövetelés a jövőben levonható, visszaigényelhető értéket tartalmaz, amelyek például lehetnek részesedések értékvesztése miatti halasztott adó eszközök, kereskedési célú és értékesíthető értékpapírok valós értékre való korrigálása, negatív adóalap miatti halasztott adó-elszámolás.

Jelezzük, hogy a 2011-es éves beszámolóban a hazai számviteli törvény szerint a Halasztott adó bemutatása nem megengedett a biztosítók számára.

Az összes kötelezettség értékének alakulását csökkentő jelentősebb tényezők

3. táblázat Kötelezettségek legnagyobb átértékelési különbözete

	Szolvencia II (millió forint)	Szolvencia I (millió forint)	Átértékelési különbség (millió forint)
Biztosítástechnikai tartalékok	1 556 765	1 885 131	-328 366
Egyéb biztosítástechnikai tartalékok	0	36 562	-36 562
Egyéb (nem biztosítási) kötelezettségek	46 378	51 524	-5 145
Egyéb, az előzőekben nem tartozó kötelezettség	22 698	28 583	-5 885

Biztosítástechnikai tartalékok összességében a Szolvencia II értékek 364 928 millió forinttal alacsonyabbak a Szolvencia I szerinti értékhez képest, amely következményeként 2011. év végén 1 556 765 millió forint értékkel szerepelnek a Szolvencia II mérlegben.

Az Egyéb biztosítástechnikai tartalékok Szolvencia II értéke 0 forint. A Szolvencia I rendszerben 36 562 millió forinttal kalkulált Egyéb biztosítástechnikai tartalék tartalmazza a megképzett káringadozási tartalék és a nagykarok tartaléka értékét, amely azonban a Szolvencia II rendszerben már tőkekövetelményként kerül számbavételre.

Egyéb (nem biztosítási) kötelezettségek: összességében a Szolvencia II érték 5 145 millió forinttal alacsonyabb a Szolvencia I szerinti értékhez képest, értékük 46 378 millió forint. Az Egyéb (nem biztosítási) kötelezettségek értékelésekor a biztosítók jellemzően a Szolvencia I szerinti, vagy ahhoz nagyon közeli értéket tüntettek fel Szolvencia II értéként, ugyanakkor van példa mind a Szolvencia I érték jelentős csökkentésére, mind a növelésére is.

Egyéb, az előzőekbe nem tartozó kötelezettség: a Szolvencia II érték 22 698 millió forint, 5 885 millió forinttal alacsonyabb a Szolvencia I szerinti értékhez képest. Ezen mérleg sor értékelésével kapcsolatban az előző, Egyéb (nem biztosítási) kötelezettségekhez hasonlóan – változatosan – jártak el a biztosítók, de túlnyomó többségük a Szolvencia I-gyel azonosnak, vagy nagyon közeli értékben határozta meg a Szolvencia II értéket.

2.1.3. Eszközök kötelezettségen felüli többlete

A hatástanulmányban 2011. év végén

- Szolvencia I értéken az eszközök kötelezettséget meghaladó többlete 244 362 millió forint,
- Szolvencia II értéken az eszközök kötelezettséget meghaladó többlete 416 076 millió forint volt.

2.2. *Biztosítástechnikai tartalékok és viszontbiztosítási követelések*

A biztosítástechnikai tartalékok állománya a Szolvencia I értékhez képest 17%-kal csökkenne a Szolvencia II hatálya alatt a 2011. évi adatok alapján. A legjelentősebb csökkenés a nem-életbiztosítási tartalékoknál következett be (-37%), ezt követik a hagyományos életbiztosítási termékek (-16%), a legmérsékeltebb különbség a befektetési egységekhez kötött (unit linked) életbiztosításoknál tapasztalható (-14%).

4. táblázat Biztosítástechnikai tartalékok a QIS2011 hatástanulmányban, összehasonlítva a Szolvencia I szerinti tartalékokkal

	Szolvencia I (millió forint)	QIS2011 (millió forint)	QIS2011/ Szolvencia I
Életbiztosítási kötelezettségek* (unit linked nélkül)	643 900	539 458	84%
Unit linked kötelezettségek	908 993	808 542	89%
Nem-életbiztosítási kötelezettségek**	332 238	208 764	63%
Összesen	1 885 131	1 556 765	83%

*tartalmazza az életbiztosítási elv alapján megképzett egészségbiztosítási kötelezettségeket is

**tartalmazza a nem-életbiztosítási elv alapján megképzett egészségbiztosítási kötelezettségeket is

A csökkenés több tényezőre vezethető vissza. Ezek közül a legfontosabbak:

- diszkontálás a piaci hozamgörbével, amelynek hatását tovább fokozta a kontraciklikus kiigazítási prémium alkalmazása;
- a jövőbeli nyereségek elismerése a biztosítástechnikai tartalékban;
- bizonyos Szolvencia I szerinti biztosítástechnikai tartalékfajták (nagy károk tartaléka, káringadozási tartalék) megszűnése Szolvencia II szerint.

Kontraciklikus kiigazítási prémium

A kontraciklikus kiigazítási prémium hatásának szektorszintű vizsgálatára a Felügyeletnek korlátozottan nyílt lehetősége, ugyanis több piaci szereplő nem töltötte ki az erre vonatkozó táblát. Az elemzést így a 28 résztvevő biztosító közül 20 adatain tudta elvégezni a Felügyelet. Az eredmények azt mutatják, hogy a CCP alkalmazása mellett kalkulált tartalékértékek elmaradnak a CCP nélküli számítások eredményeitől. Ez összhangban áll a várakozásokkal, miszerint a kötelezettségek jelenértékének számításakor használt hozamgörbe a kontraciklikus kiigazítási prémium használata miatt felfelé tolódik, így a diszkontfaktorok csökkenése által a tartalékok értéke is kisebb lesz. Ez alól egy biztosító jelentett kivételt, ahol bár csökkent a legjobb becslés, de a kockázati ráhagyás növekedése összességében magasabb tartalékértéket eredményezett. A tartalékváltozás mértéke a szavatolótőkéhez képest a kompozit biztosítóknál 2%, a nem-életbiztosítóknál 0,5%, míg az életbiztosítóknál 3,3%. Figyelembe véve, hogy 2011 vége jelentős piaci stresszhelyzetnek volt tekinthető, az alkalmazott hozamgörbe kiigazításnak (+75 bázispont) nem volt érdemi javító hatása a biztosítók szavatoló tőkéjére és ezáltal a tőkehelyzetükre.¹⁰

Viszontbiztosítás

Az alábbi táblázat mutatja a viszontbiztosítási fedezetek átértékelődését Szolvencia I-ről Szolvencia II-re. Szolvencia II-ben majdnem felére csökkent a viszontbiztosítókra jutó kötelezettségek értéke, ami elsősorban a nem-életbiztosítási ághoz köthető. Az élet- és egészségbiztosítási ágban a nem-életbiztosítási ággal összevetve jóval kisebb jelentőséggel bír a viszontbiztosítás.

¹⁰ A tőkefeltöltöttségre gyakorolt pozitív hatást korlátozza, hogy a kontraciklikus kiigazítási prémium után is tőkekövetelményt kell képezni.

5. táblázat Viszontbiztosítási fedezetek átértékelődése

	Szolvenca I (millió forint)	Szolvenca II (millió forint)	Szolvenca II/ Szolvenca I
Teljes viszontbiztosítóra jutó kötelezettség	89 963	48 908	54,36%
Viszontbiztosítóra jutó tartalékrész, nem- életbiztosítási ág	77 398	39 590	51,15%
Viszontbiztosítóra jutó tartalékrész, élet- és egészségbiztosítási ág	12 565	9 318	74,16%

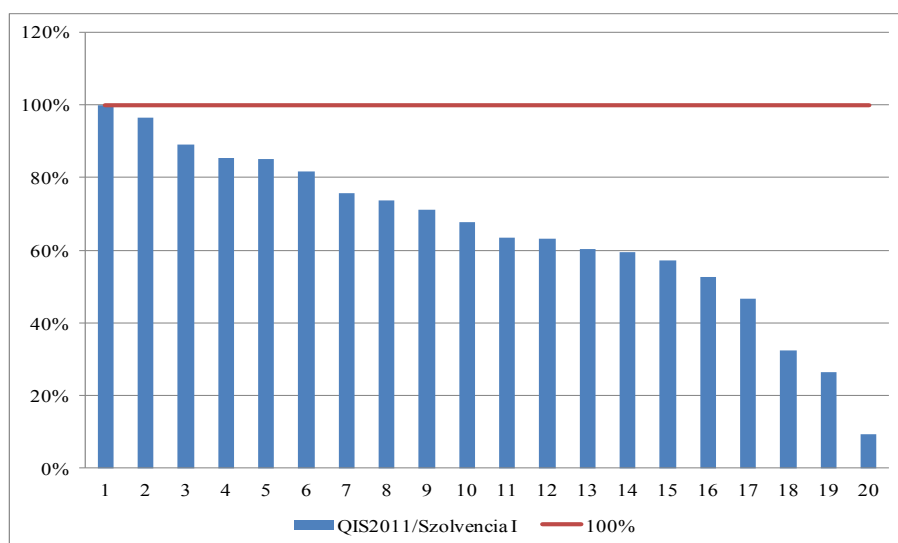
2.2.1. Nem-élet ági biztosítástechnikai tartalékok

Legjobb becslés

Szektorszinten a Szolvenca II szerinti bruttó nem-életbiztosítási ági biztosítástechnikai tartalékok a Szolvenca I szerinti tartalékállomány 63%-át teszik ki. A visszaesésben a már fentebb említett okokon túl szerepet játszik a függőkártartalékok átértékelése is: a Szolvenca II-es legjobb becslés jellemzően jelentősen elmarad a Szolvenca I szerinti tételes becslés eredményétől. Csak néhány intézmény esetén fordul elő, hogy a Szolvenca II szerinti kártartalék magasabb a jelenlegi függőkártartaléknál.

Az egyedi adatokat megvizsgálva nagy szélsőségeket látni: a tartalékok csökkenése 0% és 90% között szóródik. A legnagyobb csökkenés a nagy negatív díjtartalékkal, azaz jelentős nyereséget biztosító állománnyal rendelkező biztosítókhoz köthető.

2. ábra Nem-életbiztosítási kötelezettségek tartaléka – összevetés a Szolvenca I szerinti értékkel

A nettó kártartalék minden esetben pozitív értéket vett föl, ennek következtében a 2011-es hatástanulmányban – ellentétben a QIS2010 szerinti értékkel – egy intézmény esetében sem fordul elő negatív biztosítástechnikai tartalék.

Kockázati ráhagyás

A legtöbb biztosító egyszerűsített módszerrel számolta a kockázati ráhagyást (ami a tartalékra eső tőkekövetelmény költségét jelenti). A legnépszerűbb (hét esetben) – a legegyszerűbb – 5. módszer volt, amely a legjobb becslés százaléka alapján határozta meg a kockázati ráhagyás értékét. Ezt követte (öt esetben) a 4. módszer, ahol a biztosítók a kötelezettségek hátralévő átlagos futamidejét (duration) is felhasználták a számítás során.

Egy-egy esetben volt példa a fennmaradó három módszerre is. Három cég esetében a kockázati ráhagyást az anyacég által kifejlesztett segédfájlokkal számolták.

6. táblázat Kockázati ráhagyás a legjobb becslés arányában

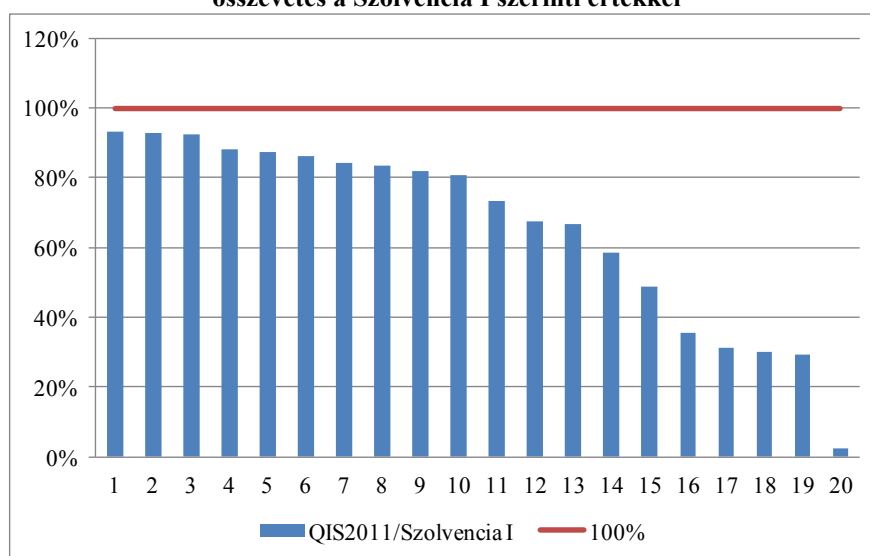
	összes tartalék	kgfb	casco	vagyoni károk
Kockázati ráhagyás	13,1%	10,7%	17,2%	21,2%

A kisebb, legjobb becsléssel rendelkező casco és vagyoni károk ágazatok nagyobb kockázati ráhagyással rendelkeznek.

2.2.2. Élet ági biztosítástechnikai tartalékok

Az alábbi diagramon mutatjuk be biztosítónként a „hagyományos” életbiztosítási kötelezettségek tartalékának alakulását a Szolvencia I szerinti értékkel összevetve. A diagramon több nem-életbiztosító is szerepel, mivel a hatástanulmány specifikációjának megfelelően „életbiztosítási kötelezettségek” alatt nem a jogi szempontból az élet ághoz sorolt állományt, hanem a kockázatok jellege alapján életbiztosítási technikai elvek szerint kezelt kötelezettségeket értjük (így ide tartoznak például a jogilag nem-életbiztosítási ághoz tartozó felelősségbiztosítási járadékok is).

3. ábra Életbiztosítási kötelezettségek tartaléka (unit linked nélkül) - összevetés a Szolvencia I szerinti értékkel

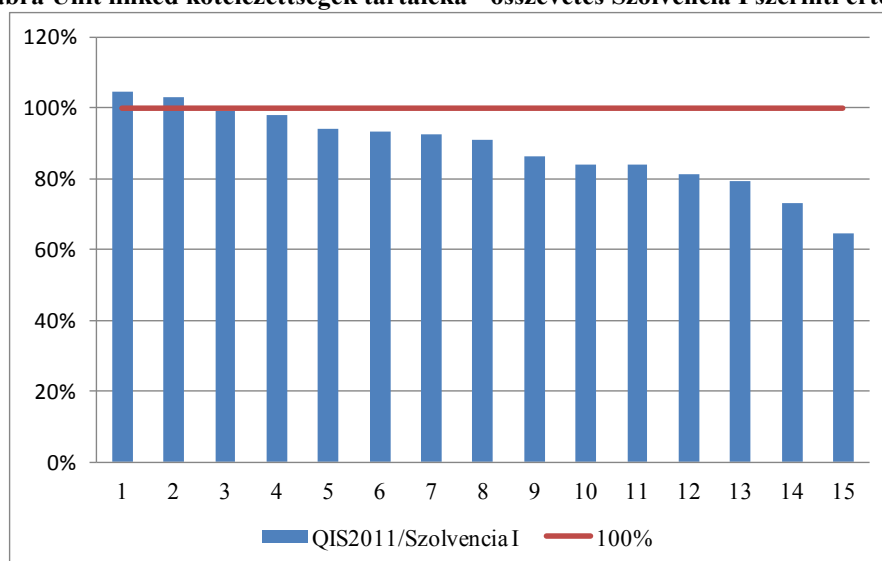

Legjobb becslés

A legjobb becslés számításakor a biztosítók két fő módszerrel dolgoztak: négy társaság alkalmazott sztochasztikus megközelítést, a többiek determinisztikus módszert használtak. Utóbbi népszerűsége mögött elsősorban a jóval kisebb számítási, illetve erőforrásigény áll. Emellett több olyan esetre is találni példát, amikor a portfólió sajátosságai (pl. nem tartalmaz jelentős garanciákat) miatt nem szükségesek a sztochasztikus futások. Egy biztosító mindkét eljárást használta: a termékjellemzőknek megfelelően a unit linked szerződések tartalékát determinisztikus, a hagyományos életbiztosítási termékek tartalékát sztochasztikus módszerrel határozta meg.

A unit linked tartalékokat két biztosító kalkulálta „as a whole” módszerrel, azaz helyettesítő (replikáló) piaci portfólió értéke alapján. A QIS2010 során is e két társaság alkalmazta az egyösszegű értékelést.

4. ábra Unit linked kötelezettségek tartaléka - összevetés Szolvencia I szerinti értékkel

Össességében a QIS2011 módszertannal számolt életbiztosítási ági tartalékok a Szolvencia I szerinti érték 87%-át teszik ki. A hagyományos és a unit linked portfóliónál is hasonló arány figyelhető meg (84%, ill. 89%). Bár a hagyományos termékeknél egy esetben sem haladja meg a Szolvencia II szerinti tartalék a jelenlegi szabályozás szerint számolt tartalékot, mégis jókora kilengések láthatók. Ezek egy része a nem-életbiztosítók járadéktartalékához köthető (40-70%-os csökkenés), másik fele pedig a kisebb méretű tradicionális portfólióval rendelkező, jellemzően a piacon később megjelenő¹¹ társaságokhoz (jellemzően 60% feletti visszaesés).

A unit linked tartalékoknál jóval kisebb a szóródás, mivel az értékelés alapját – hasonlóan a Szolvencia I szerintihez – az eszközalapok piaci értékét jelenti. Néhány, az átlagtól nagyobb mértékben eltérő adatot itt is találni, sőt – ellentétben a hagyományos termékekkel – előfordul olyan eset is, amikor a Szolvencia II szerinti tartalék meghaladja a jelenlegi rezsím szerint számolt tartalékértéket.

Kockázati ráhagyás

Hasonlóan a legjobb becsléshez, a kockázati ráhagyás (risk margin) számításakor is többféle módszerrel dolgoztak a biztosítók. Egy biztosító kivételével egyszerűsítő eljárások segítségével határozták meg a risk margint. Ezek közül a legnépszerűbb az arányos visszaosztás (SCR approximation) volt, melyet a résztvevők mintegy fele választott. A többi egyszerűsítés mindegyikét, így a duration alapút és a százalékos becslést két-három társaság alkalmazta. A kérdőív hiányos kitöltése miatt négy biztosító kalkulációs módszere ismeretlen.

A kockázati ráhagyás mind a befektetéssel kombinált, mind a hagyományos életbiztosítási legjobb becslések mintegy 3%-át teszi ki.

7. táblázat Kockázati ráhagyás a legjobb becslés arányában

	összes tartalék	nem unit linked	unit linked
Kockázat ráhagyás	2,8%	2,7%	2,9%

¹¹ A később piacra lépett biztosítók átlagos technikai kamatlába jóval alacsonyabb, mint a régebbi piaci szereplőké, így a piaci kamatlábbal való diszkontálás esetén kötelezettségeik jelenértéke is nagyobb mértékben csökken.

2.3. Szavatoló tőke

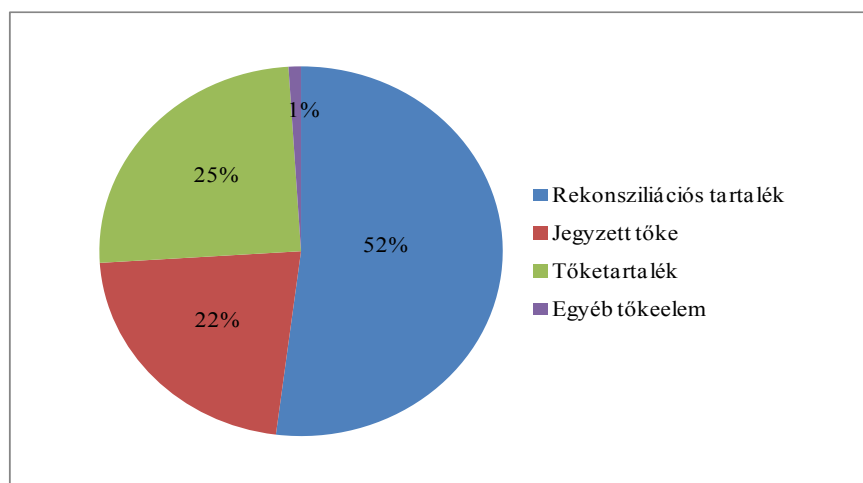
A QIS2011 hatástanulmányban egyetlen biztosító sem jelentett kiegészítő szavatolótőke elemet¹², csak alapvető tőkeelemet.

A besorolás szerint a veszteségek fedezésére – és így a szavatolótőke követelményének teljesítésére – leginkább bevonható, tehát legmagasabb minőségű tőkeelemek az első (Tier1) szintre kerülnek.

Az eszközök kötelezettségek feletti többlete 416 076 millió forint, a (kiigazítások utáni) szavatolótőke 412 470 millió forint.

Szavatoló tőke elemeként a Szolvencia I szerinti rendszerhez hasonlóan a Szolvencia II rendszerben is meghatározó arányt képvisel a jegyzett tőke és a tőketartalék. Új elem a Szolvencia II rendszerben az úgynevezett rekonziliációs tartalék, amely biztosítja, hogy az eszközök kötelezettségek feletti többlete azonos legyen az alapvető szavatolótőke összegével, összhangba hozva így a Szolvencia II mérleg eszköz- és forrásoldalát is.

5. ábra A szavatoló tőke szektorszintű Szolvencia II szerinti összetétele a QIS2011 hatástanulmányban

2.4. Szavatolótőke-szükséglet

A QIS2011 hatástanulmányban a biztosítási szektor szavatolótőke-szükséglete 216 milliárd forint volt. A biztosítók esetében a **három legfontosabb kockázati típus az élet- és nem-életbiztosítási kockázatok, valamint a piaci kockázatok.**

¹²A kiegészítő szavatolótőke elemek mérlegen kívüli tételeket testesítenek meg (pl. garanciák, akkreditívek), amelyek figyelembevehetősége felügyeleti jóváhagyáshoz kötött.

8. táblázat: A diverzifikációs és egyéb korrekciós hatások figyelembevétele nélkül számított szavatolótőke-szükséglet összetétele a QIS2011 hatástanulmányban

	millió forint	nem diverzifikált SZTSZ arányában
Piaci kockázat	88 365	25,18%
Partnerkockázat	44 548	12,70%
Életbiztosítási kockázat	73 983	21,08%
Egészségbiztosítási kockázat	10 626	3,03%
Nem-életbiztosítási kockázat	94 159	26,83%
Immateriális javak kockázata	9 314	2,65%
Működési kockázat	29 895	8,52%
Nem diverzifikált SZTSZ	350 890	100,00%
Diverzifikáció	-88 765	-25,30%
Korrekciók	-45 949	-13,09%
SZTSZ	216 176	61,61%

A kompozit biztosítók, életbiztosítók és nem-életbiztosítók szavatolótőke-szükséglete
Mindhárom kockázati kategóriában a kompozit biztosítók adatai a nem-életbiztosítókéhoz állnak közelebb, ez összhangban áll azzal, hogy a nem-életbiztosítási ág legjelentősebb művelői a kompozit biztosítók közül kerülnek ki.

9. táblázat Az egyes kockázati tőkeszükségletek megoszlása a biztosítók tevékenysége függvényében, amennyiben 100%-nak tekintjük a nem-diverzifikált tőkeszükségletet

	Piaci kockázat	Partnerkockázat	Működési kockázat	Diverzifikáció és egyéb korrekciók
Kompozit biztosítók	22%	15%	8%	-39%
Életbiztosítók	37%	4%	12%	-42%
Nem-életbiztosítók	23%	13%	6%	-18%
Szektorszinten	25%	13%	8%	-38%

Piaci kockázati tőkeszükséglet: Az életbiztosítók esetében átlagosan nagyobb arányt tesz ki a teljes szavatolótőke-szükségleten belül. Ennek oka a nem-életbiztosítási tartalékállományhoz képest relatíve nagyobb, hagyományos életbiztosításokra képzett matematikai tartalékok eszközfedezetének piaci kockázata; a unit linked eszközfedezet (az úgynevezett eszközalapok) szerepe ebben kisebb, mivel a piaci kockázatának túlnyomó részét az ügyfelek viselik.

Partnerkockázati tőkeszükséglet: Mindhárom kategóriában nagyon szór az értéke intézményenként, elsősorban a nem-életbiztosítási ági viszontbiztosítási tevékenységhez kötődik, így elsősorban a nem-életbiztosítókra és kompozit biztosítókra jellemző inkább, de a hitelintézeti kitettség miatt az életbiztosítóknál is kell a kockázatra tőkét képezni.

Működési kockázati tőkeszükséglet: A nem-életbiztosítók esetében jelentősen alacsonyabb a másik két kategóriához képest. Egyértelműen kiemelhetők azok a biztosítók, akiknél domináns a unit linked életbiztosítási üzletág, tekintettel arra, hogy ezen üzletág költségeinek negyede is része a működési tőkeszükségletnek; ezen biztosítóknál a

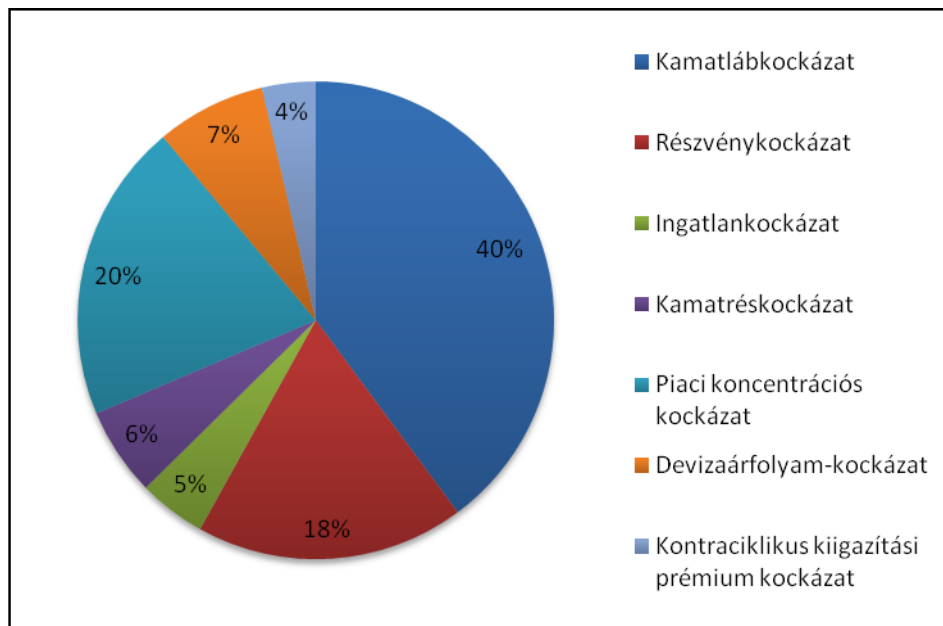
működési kockázati tőkeszükséglet jelentős részét képezheti a szavatolótőke-szükségletnek.

Diverzifikációs hatás és egyéb korrekciók: Tekintettel arra, hogy az egyes kockázati almodulok és modulok között diverzifikációs hatást lehet figyelembe venni, mindhárom kategóriában jelentős az aránya. A jövőbeli diszkrecionális nyereségrészesedésre képzett tartalék változása ugyanakkor az életbiztosítási tevékenységet is végző (kompozit és élet-) biztosítók esetében releváns.

Az egyes kockázatokra képzett szavatolótőke-szükségletek alakulását kockázati modulonként mutatjuk be a következő alfejezetekben.

2.4.1. Piaci kockázat

6. ábra Piaci kockázat szavatolótóke-szükségletének összetétele a nem diverzifikált piaci kockázati tőkeszükségleten belül

Kamatláb-kockázat

A biztosítók adatszolgáltatása alapján mind Szolvencia II, mind pedig Szolvencia I értékelés alapján a unit linked befektetésen kívüli befektetési állomány kb. 90%-át közvetlenül vagy közvetetten kamatérzékeny eszközök teszik ki.

A biztosítók Szolvencia II szerint értékelt biztosítástechnikai tartalékai a kötelezettségeik több, mint 88%-át alkotják. A hagyományos biztosítástechnikai tartalékok a számítási módszertanukból adódóan definíciószerűen kamatérzékeny kötelezettségek. A befektetési egységekhez kötött (unit linked) életbiztosítási tartalékok szintén érzékenyek a kamatlábváltozásra: közvetetten a kamatérzékeny eszközfedezeten és a jövőbeli profitok jelenértékén keresztül.

A biztosítók tartalékokon kívüli kötelezettségeiket a QIS2011 hatástanulmányban jellemzően nem értékelték át (értékelési módszerük nem volt kamatérzékeny), illetve a kamatérzékeny eszközök (jellemzően nyújtott kölcsönök) esetében nem vizsgálták a hozamok változásának hatását, így ezek összesített hatása a nettó kamatláb-kockázatra elenyésző volt. Az egyéb eszközök átértékelésében szintén nem játszott szerepet a kamatláb változása.

A hazai biztosítási szektor kamatláb-kockázati kitettsége jelentős, amelyet jól mutat, hogy a kamatláb-kockázati tőkeszükséglet a nem diverzifikált piaci kockázati tőkeszükséglet csaknem 40%-át teszi ki, de az egyes biztosítók esetében nagyon jelentős szórás figyelhető meg ezen súlyozott átlaghoz képest.

A kamatláb-kockázattal kapcsolatban megállapítható, hogy

- a kamatlábsokk irányát egyes esetekben befolyásolta az életbiztosítási termék összetettsége (pl. speciális unit linked termékek);

- a kompozit és a nem-életbiztosítók esetében döntő többségben a felfelé sokk volt a releváns, elsősorban a nem-életbiztosítási tartalékok fedezetének rövid hátralévő átlagos futamideje miatt;
- az egyes biztosítóknál csak a kötelezettségoldali pénzáramlások kamatláb-kockázatát számították ki;
- több biztosító is beszámolt arról, hogy az előző hatástanulmányokhoz képest fejlesztette a módszertanát vagy a kamatláb-kockázati almodul számításaiba bevont új, kamatérzékeny mérlegtételeket;
- egyes biztosítók hasonló eszközoldali kitétségük ellenére eltérő kamatláb-kockázati szavatoló-tőke-szükségletet mutattak ki, részben az eszköz-forrás gazdálkodás, részben a jövőbeli nyereségrészesedés tartalékának számítás eltérése miatt;
- a kamatláb-kockázati almodulon belül van a leginkább kiemelt szerepe a bruttó és nettó alapvető tőkeszükséglet eltérésének, mivel az ügyfeleknek visszajuttatandó többlethozam nagy része kamatozó eszközökön keletkezik (az ezzel kapcsolatos problémáról lásd részletesen a „tartalékok veszteségelnyelő képessége” alfejezetet).

Részvénykockázat

A részvénykockázatot megtestesítő közvetlen és közvetett befektetés eszközök mindösszesen 2,8%-ban részesednek a unit linked életbiztosítási tartalékfedezeten kívüli befektetések állományából. A hatástanulmányban részt vett biztosítók esetében a részvénykockázat diverzifikáció előtti tőkeszükségletének kétharmada szabályozott piacokra bevezetett (első típusú) részvényekkel, vagy részesedésekkel kapcsolatosan merült fel.

A részvénykockázaton belül számottevő második típusú (nem EGK, vagy OECD piacaira bevezetett) részvénykockázati kitétségről azok a társaságok számoltak be, akiknek termékportfólióján belül számottevő részt képviselnek az egzotikus unit linked eszközalapok vagy eszközeiken belül viszonylag jelentős a stratégiainak minősített részesedések aránya.

A unit linked eszközalapokon belüli részvénykockázatokat a biztosítók figyelembe vették a kalkulációk során, azonban az adatszolgáltatási táblákból ezek nagyságrendjét közvetlenül nem, csak áttételesen lehetett beazonosítani.

A kérdőívek alapján megállapítható, hogy egyre több biztosító képes – a részletesebb portfólió-kimutatások és a portfólió-kezelőktől beszerzett információk következtében – a közvetett befektetések végső kockázatait azonosítani, ezáltal a részvénykockázati modulban nem a teljes közvetett befektetési állományra számolnak részvénykockázati tőkeszükségletet, hanem csak azon eszközökre, amelyek ténylegesen részvénykockázatot testesítenek meg.

Koncentrációs kockázat

A koncentrációs kockázat tőkeszükséglete a teljes diverzifikáció előtti piaci kockázat ötödét teszi ki. A koncentrációs kockázat relatíve nagy súlyát magyarázza, hogy a forintban kibocsátott magyar állampapírokon kívül szinte valamennyi eszköztípust érintheti.

Jellemzően azon társaságok esetében jelentős ez a kockázat, amelyek ugyanazon kibocsátó részvényeit tartják részvényportfóliójukban, illetve számottevő mértékben tartják ugyanazon kibocsátó jelzáloglevelet, vagy vállalati kötvényét is.

A biztosítói csoporthoz tartozás, illetve a kiemelt partneri kapcsolat esetén gyakori, hogy az adott biztosító a nem azonos konszolidációs körbe tartozó csoporttag, vagy valamely partner bank papírjait jelentős mennyiségben tartja, amely szintén növeli a koncentrációs kockázati tőkeszükségletet.

Kamatréskockázat

A biztosítási szektor által tartott (közvetlen, közvetett és strukturált értékpapírokon belüli mögöttes) vállalati és banki kötvényállomány növekedése, valamint a vállalati kötvény eszközalapok elindítása indokolta egyrészt a kamatréskockázati tőkeszükséglet növekedését. Másrészt a kamatréskockázati tőkeszükséglet növekedése a biztosítók nem forintban denominált hazai állampapír-állományának (az úgynevezett devizás államkötvényeknek) tulajdonítható.

Az EGT tagállamok által kibocsátott hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok potenciális kamatréskockázatának figyelembe vétele (ECON felvetés mennyiségi hatásának elemzése)

A Szolvencia II rendszer a befektetéseken belül előnyben részesíti az Európai Gazdasági Térséghez (EGT) tartozó tagállam által saját devizában kibocsátott állampapír-befektetéseit a többi befektetési eszközzel szemben. Ez azt jelenti, hogy a biztosítóknak a kockázatalapú Szolvencia II rendszerben – más hitelviszonyt megtestesítő értékpapírokkal ellentétben – az EGT tagállamok által saját devizában kibocsátott hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok után nem kell kamatréskockázatra, piaci kockázati koncentrációs kockázatra és partnerkockázatra szavatolótokét képezniük.

Az Európai Parlament gazdasági és pénzügyi (ECON) bizottsága 2012 tavaszán azt a felvetést fogalmazta meg, hogy a gazdasági válságot követően felül kellene vizsgálni azt a korábbi feltételezést, miszerint az EGT tagállamok által kibocsátott hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok mentesek a fent említett kockázatoktól.

A Felügyelet a hatástanulmányban annak hatását kívánta felmérni, hogy az állampapírokra esetlegesen alkalmazandó kamatréskockázati sokkfaktor nagyságától függően milyen mértékben változna a biztosítók tőkefeltöltöttsége, illetve melyek azok a biztosítók, amelyekre a legnagyobb hatással lenne egy ilyen jellegű döntés.

A Felügyelet vizsgálta a kapott eredmény érzékenységet a sokkfaktorra nézve, azaz hogy mi történne – devizanemtől és hitelminősítéstől függetlenül – egységesen meghatározott 1%-os, 3%-os, illetve 5%-os sokkfaktorok alkalmazásakor (ezek a QIS5 technikai specifikációban kb. az AAA, BBB és BB hitelminősítésű vállalati kötvények sokkfaktorainak felelnek meg).

Összességében megállapítható, hogy az életbiztosítási tevékenységet végző biztosítókat hátrányosabban érintené az állampapírok bevonása a kamatréskockázati almodulba, ezen belül elsősorban a kisméretű biztosítókat (ahol alacsony a teljes szavatolótóke-szükséglet, de arányaiban nagy az állampapír-állomány).

Az eredményben jelentős szerepet kap a kockázatok közötti diverzifikációs hatás érvényesülése, azaz, hogy a végleges szavatoló-tőke-szükséglet jelentősen kisebb az egyes kockázatok szavatoló-tőke-szükségletének egyszerű összegénél. A diverzifikációs hatásnak köszönhetően az állampapírok után megképzendő kamatréskockázati tőkeszükséglet mintegy 60%-a eltűnik, ebből következően egy feltételezett kamatrés-sokk hatása is mérsékeltebben jelentkezik.

2.4.2. Partnerkockázat

A partner nemfizetési kockázat az alábbiak szerint alakul, kitettségek szerinti megbontásban. Az első és második típusú kitettségek közötti diverzifikációs hatás mértéke a specifikációnak megfelelő, 3,13%-kal csökkenti a tőkekövetelmény értékét.

10. táblázat: Partnerkockázat tőkeszükségletének megoszlása

millió forint	1. típus	Ebből: VB	2. típus	Ebből: Közvetítők	Tőkekövetelmény (millió forint)
Kompozit	33 149	45 917 ¹³	7 518	5 169	39 492
Élet	1 617	435	1 345	793	2 828
Nem-élet	1 760	409	555	437	2 229
Végösszeg	36 526	46 761	9 419	6 399	44 548

A biztosítók legjellemzőbb első típusú (azaz jellemzően nem diverzifikált és hitelminősítéssel rendelkező) partnerei a viszontbiztosítók. Magyarországon a viszontbiztosítás volumene jelentősebb a nem-életbiztosítási ágban, így a nem-életbiztosítók és kompozit biztosítók az első típusú partnerkockázati tőkeszükséglete jelentősen nagyobb az életbiztosítókénál.

A viszontbiztosítói kitettségre képzendő tőkeszükséglet esetében négy biztosító adta a tőkeszükséglet mintegy háromnegyedét.

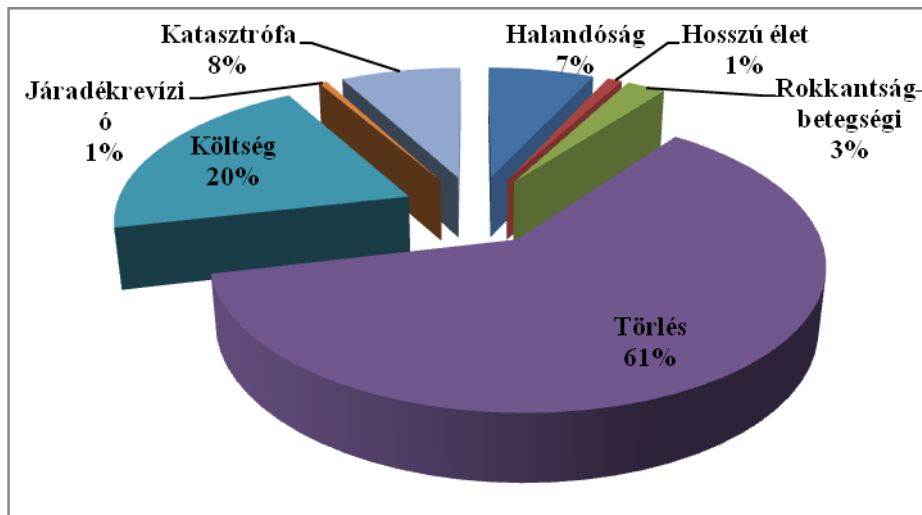
Az intézmények második típusú (azaz jellemzően diverzifikált és hitelminősítéssel nem rendelkező) partnerkockázati tőkeszükségletét legnagyobb arányban (68%-ban) a biztosításközvetítőkkel szembeni kintlévőségekre megképzett tőkekövetelmény határozza meg.

2.4.3. Életbiztosítási kockázat

Az életbiztosítási kockázat a teljes, nem diverzifikált tőkeszükséglet 21%-át adja, így a nem-életbiztosítási és a piaci kockázat után a harmadik legjelentősebb modul.

¹³ Egy biztosító a kockázatcsökkentő hatás nélkül számított tőkeszükségletet jelenítette itt meg, ezért kiugró az érték. Az első típus tőkeszükséglete viszont már konzisztens értéket mutat.

7. ábra Az életbiztosítási kockázat bruttó szavatolótőke-szükségletének összetétele

Az almodulok közötti megoszlás relatíve alacsony kockázati biztosítottságot mutat. A törlési kockázat felelős a diverzifikáció előtti tőkeszükséglet 61%-áért, ezzel messze megelőzi a fontossági sorrendben utána következő költség-, katasztrófa- és halandósági kockázatokat. A hosszú élet, a rokkantsági-betegségi és a járadékrevíziós kockázat szerepe csekély, egyik sem haladja meg a 3%-ot. A modulhoz tartozó diverzifikáció értéke a diverzifikáció előtti szavatolótőke-szükségletéhez viszonyítva 21%.

A törlési kockázat három különböző eset (alacsony törlés, magas törlés és tömeges törlés)¹⁴ tőkeszükségletének maximumaként áll elő. A biztosítók 70%-ánál a tömeges, a maradéknál a magas törlési scenárió volt a meghatározó. A tömeges törlési forgatókönyv dominanciájához hozzájárult az is, hogy számos biztosító nem a QIS2009 (QIS5) specifikációjában szereplő 30%-os, hanem a második szintű jogszabálytervezet szerinti 40%-os sokkfaktort alkalmazta. Az alacsony törlési forgatókönyv tőkeszükséglete egyik intézménynél sem bizonyult a legnagyobbknak. Ez azt jelenti, hogy a kieső jövőbeli profitok értéke meghaladja a biztosítók visszavásárláskor keletkező nyereségét.¹⁵

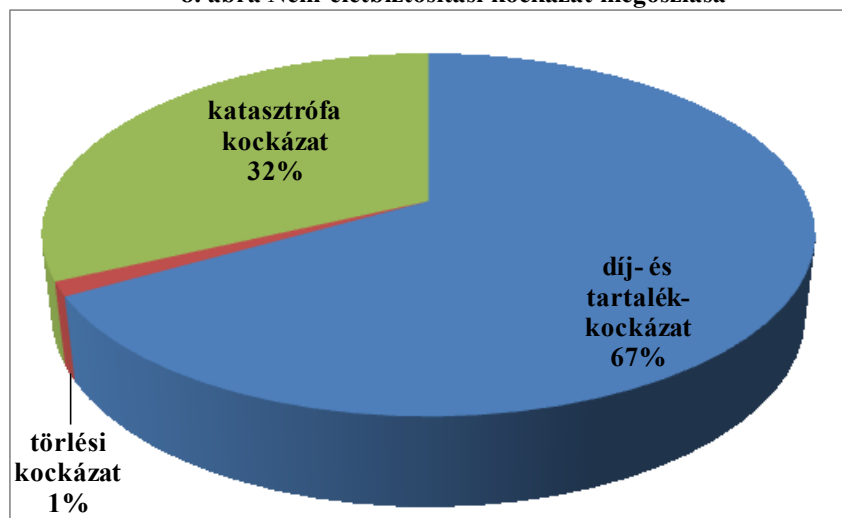
2.4.4. Nem-életbiztosítási kockázat

A nem-élet ági szavatolótőke-szükséglet a következő három almodulból épül fel, a százalékos arány a diverzifikáció nélküli szavatolótőke-szükségletéhez viszonyított megoszlásukat mutatja:

¹⁴ A biztosító jövőbeli jövedelmeinek ügyfélvelkedés miatti kiesésének kockázatát fedi le az almodul. Az alacsony és a magas törlési scenárióban a legjobb becsléshez használt törlési feltételezéseket sokkolják pozitív és negatív irányba is 50%-kal, egészen a lejáratig. A tömeges törlési forgatókönyvnél egy egyszeri, nagyarányú törléssel számolnak a biztosítók (a QIS5 specifikáció szerint az állomány 30%-a, a második szintű törlődik).

¹⁵ Ha az ügyfél úgy dönt, hogy nem kívánja tovább fizetni a biztosítási díjat, akkor az addigi befizetéseiből felhalmozott összegnek csak bizonyos százalékához juthat hozzá. A felhalmozódott díjtartalék és a kifizetés különbsége a biztosítónál nyereségként jelentkezik.

8. ábra Nem-életbiztosítási kockázat megoszlása

A nem-életbiztosítási ági biztosítási kockázati szavatolótőke-szükséglet modulhoz tartozó almodulok közötti diverzifikáció mértéke a diverzifikáció nélküli szavatolótőke-szükséglethez viszonyítva 18%.

A katasztrófakockázati almodul tőkeszükséglete csaknem fele-fele arányban oszlik meg a természeti (45%) és az ember okozta katasztrófák (55%) között. A természeti katasztrófa kockázatok közül elsősorban az árvíz-, másodsorban a földrengés-kockázati kitettség jelentős (68%, illetve 32%), a többi kockázatforma elhanyagolható.¹⁶ Az ember okozta katasztrófák közül a tűzzel (74%) és a repülőgéppel kapcsolatos (17%) kockázatok emelkednek ki. Az egész katasztrófakockázati almodulra a viszontbiztosítás erős jelenléte a jellemző (a kockázatok mindössze 4%-os saját megtartása figyelhető meg).

A díj- és tartalékkockázat ágazati megoszlásánál az ágazatok jelentőségével megegyező nagyságú kockázatokot találunk. A legnagyobb kockázat ebben az almodulban a kgfb, a vagyoni károk, majd a casco szegmenshez kötődik.

A nem-életbiztosítási törlési kockázat továbbra is elenyésző hányadát képezi a magyar biztosítók tőkeszükségletének.

2.4.5. Korrekciós hatások a szavatolótőke-szükségletben

A Szolvencia II rendszerben a jövőbeli diszkrecionális nyereségrészesedés tartalékát (future discretionary benefit, FDB) elkülönítetten kell számítani, mivel fontos bemenő adata mind a minimális tőkeszükséglet számításánál, mind pedig a tartalékok veszteségelnyelő képességének meghatározásánál.

Érdeemes kiemelni azt a korábban is megjelenő problémát az FDB definíciójával kapcsolatosan, hogy bár az elnevezést tekintve a „diszkrecionális” szó a biztosító egyedi döntését hivatott kifejezni, a definíciója alapján jövőbeli diszkrecionális nyereségrészesedésnek minősül a törvényben meghatározott, illetve szerződés szerinti (azaz egyik esetben sem diszkrecionális) többlethozam-visszajuttatás is.

¹⁶ A QIS2009 (QIS5) technikai specifikációja szerint Magyarországon a szélvihar nem materiális kockázat.

A kalibráció mögötti feltételezés szerint a biztosító képes az ügyfelekkel megosztani a veszteség egy részét azáltal, hogy ekkor az FDB-n keresztül a biztosító ügyfelekkel szembeni kötelezettsége is csökken, azaz az FDB-nek úgynevezett veszteségnyelő képessége van. Ez a hatás elsősorban a kamatlábkkockázat esetében releváns, mivel a többlethozam-visszajuttatással érintett portfóliók eszközfedezete túlnyomó többségben kamatérzékeny eszközöket tartalmaz.

Három biztosító a Szolvencia II elveinek megfelelően a kockázatmentes hozamgörbéből levezetett hozamfeltételezések mellett végezte el az FDB számítását. Ez azt eredményezte, hogy a Szolvencia II rendszerben a tartalékok veszteségnyelő képessége nemhogy nem érvényesülne esetükben, hanem többlet szavatolótőkét kellene képezniük.

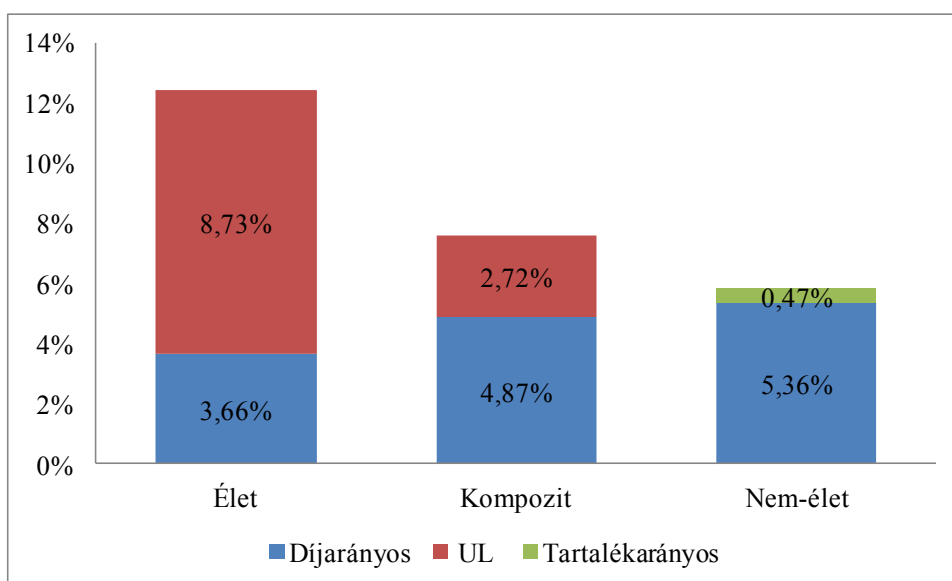
Más biztosítók könyv szerinti hozam melletti nyereségrészesedést feltételeztek, sőt egyes biztosítók csoportszintű, vagy egyéb szakértői döntést alapul véve úgy látták, hogy a hazai jogszabályok, illetve szerződéseikben foglalt feltételek alapján ténylegesen nincsen diszkrecionális döntési lehetőségük a visszajuttatott többlethozam mértékének meghatározására.

2.4.6. Működési kockázat

A működési kockázati tőkeszükséglet a teljes nem diverzifikált szavatolótőke-szükséglet 8,5%-át teszi ki, a kockázati modul esetében jelentős különbségeket találunk az élet-, nem-életbiztosítók, valamint a kompozit biztosítók között. Ennek egyik legfőbb oka, hogy a működési kockázati tőkeszükséglet kalibrációja tartalmaz egy unit linked költségek összetevőt is, amely nyilvánvalóan csak a kompozit és az életbiztosítók esetében merülhet fel. Ezen összetevőhöz kapcsolható rész aránya a teljes működési kockázaton belül a három hatástanulmány eredményeit tekintve növekedett.

A díjarányos rész tartalmazza a biztosítók megszolgált díjbevételeik után képzett működési kockázati tőkekövetelményét. A tartalékarányos rész a tartalékok miatt szükséges tőkekövetelményt mutatja, UL pedig a unit linked termékek költségeire képzett tőkét.

9. ábra Működési kockázati tőkekövetelmény összetétele üzletág szerinti bontásban

Megállapítható, hogy

- minden biztosító esetében a díjarányos rész volt a meghatározó, azaz meghaladta a tartalékarányos rész értékét;
- az alapvető szavatolótőke-szükséglet 30%-a (mint felső korlát) nem befolyásolta a működési kockázati tőkeszükségletet;
- a „unit linked költségek” komponens jelentősen megnövelte a unit linked életbiztosítási üzletágat művelő biztosítók működési kockázati tőkeszükségletét, emiatt egyes esetekben a működési kockázati tőkeszükséglet a teljes szavatolótőke-szükséglet jelentős hányadát is kitevette.

2.5. Minimális tőkeszükséglet

A biztosítók Szolvencia II szerinti minimális tőkeszükségletének (MTSZ) számítása három lépésből áll:

- a biztosító először meghatározza a lineáris formulával számított minimális tőkeszükségletét;
- a második lépésben a lineáris formulával számított minimális tőkeszükséglet értékét felülírhatja az MTSZ alsó korlát (a szavatolótőke-szükséglet 25%-a) és MTSZ felső korlát (a szavatolótőke-szükséglet 45%-a) értéke;
- az így kapott értéket – amely már a 25-45%-os sávba esik – a harmadik lépésben továbbmódosíthatja az úgynevezett abszolút alsó korlát, melynél semmi esetre sem lehet alacsonyabb a biztosító minimális tőkeszükséglete.

A hazai szereplők relatíve kis mérete miatt ez utóbbi a legmeghatározóbb.

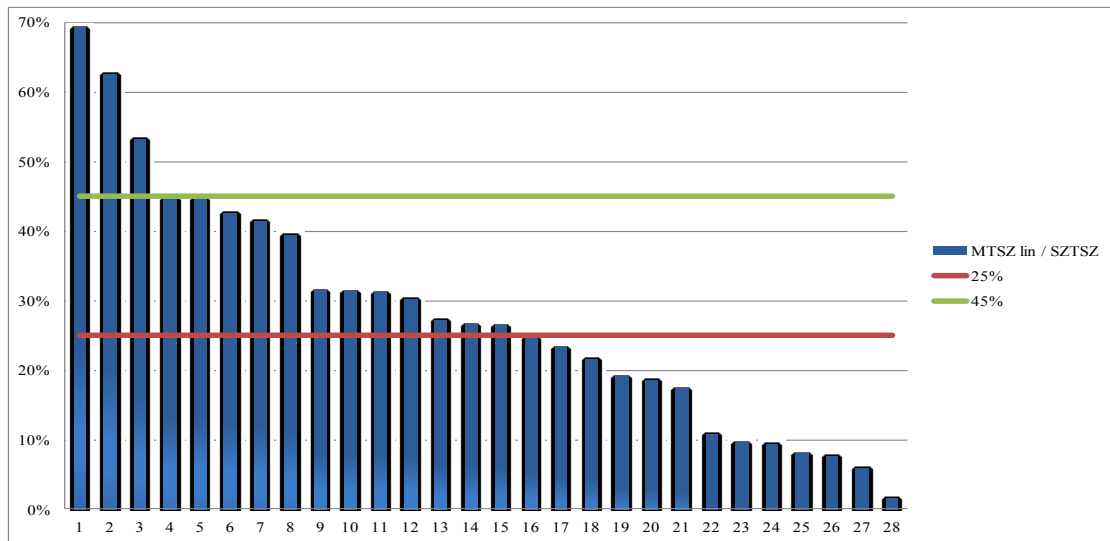
A hatástanulmányban részt vevő biztosítók közül 15 esetben az abszolút alsó korlát adta a minimális tőkeszükségletet, 5 esetben az MTSZ alsó korlát, 2 esetben pedig az MTSZ felső korlát értéke. A fennmaradó 6 esetben a lineáris formulával számított minimális tőkeszükséglet a meghatározott korlátok közé esett.

Öt biztosító esetén fordult elő, hogy a végleges – vagyis a korlátok figyelembevételével meghatározott – minimális tőkeszükséglet meghaladta a standard formulával számított szavatolótőke-szükségletet, és így meghatározta a tőkeszükségletüket. Mind az öt biztosító a kisebb hazai biztosítók közé tartozik, melyek kis állománnyal rendelkeznek vagy speciális biztosításokat kínálnak, és minimális tőkeszükségletüket az abszolút alsó korlát adja. Itt megjegyezzük, hogy ez változást jelent a jelenlegi – Szolvencia I szerinti – helyzethez képest, ahol ezen biztosítói körben 16 biztosítónál a minimális biztonsági tőkeszükséglet (az abszolút korlát) határozza meg a tőkeszükségletet. A jelenség mögött az áll, hogy a szavatolótőke-szükséglet Szolvencia II rendszerben jelentősen megnövekszik.

A biztosítók (végleges) minimális tőkeszükségleteinek a szavatolótőke-szükségleteikhez viszonyított – szavatolótőke-szükséglettel súlyozott – átlagos aránya¹⁷ (a továbbiakban átlagos MTSZ/SZTSZ arány) 38%, ami megközelíti az elméleti kalibrációt (SZTSZ 35%-a).

¹⁷ Piac összesen.

10. ábra Lineáris formulával számított MTSZ aránya az SZTSZ-hez

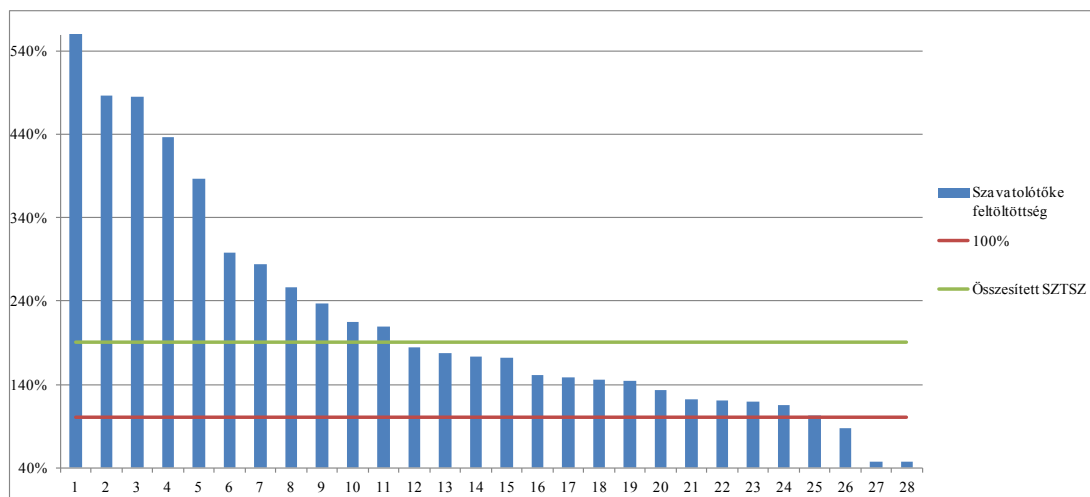

A korlátoktól eltekintve, ha csak a lineáris formulával számított minimális tőkeszükségleteket vesszük figyelembe, az átlagos MTSZ/SZTSZ arány 33%, ami ugyancsak megközelíti az elméleti kalibrációt (SZTSZ 35%-a).

2.6. Feltöltöttség alakulása

Három biztosító nem tudta teljesíteni a Szolvencia II szerinti szavatolótőke-szükséglet tőkekövetelményét.

11. ábra Tőkefeltöltöttség SZTSZ

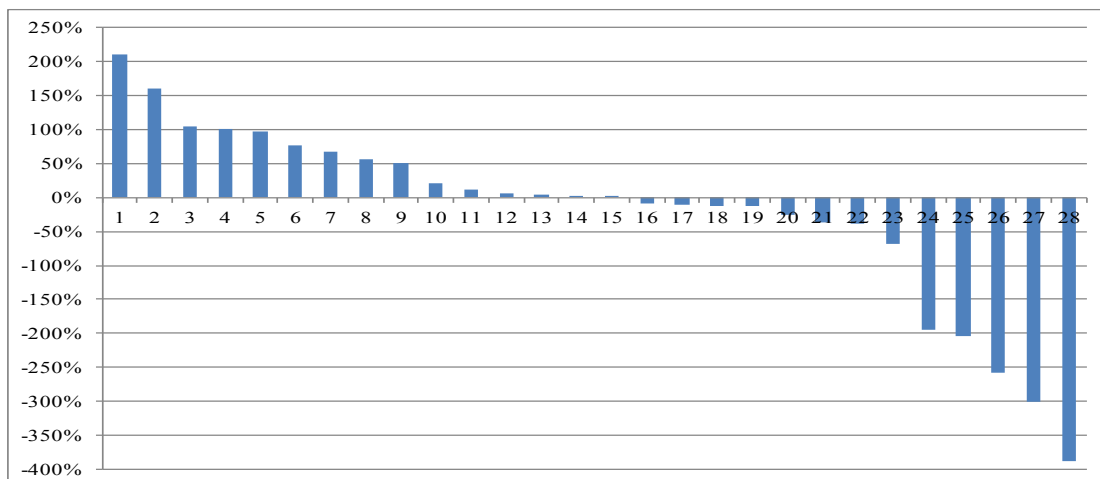

11. táblázat: Feltöltöttség tevékenység jellege szerint

	Szolvencia I szerinti feltöltöttség	Szolvencia II szerinti feltöltöttség	Különbözet
Életbiztosítók	233%	190%	-43%
Kompozit biztosítók	166%	193%	+27%
Nem-életbiztosítók	161%	145%	-16%
Összesen	180%	189%	9%

Az életbiztosítóknál a tőkeszükséglet közel kétszeresére nőtt a Szolvencia II hatálya alatt, míg a szavatolótőke csak 65%-os változást mutatott. A kompozit biztosítók átlagos Szolvencia II feltöltöttsége a másik két típusú biztosítóval ellentétben javulást mutat: ez részben köszönhető a kockázati tőkeszükségletek közötti erős diverzifikációs hatásnak, illetve a szavatolótőke-szükséglet oldalon az új tőkeelemek beszámítási lehetőségének (nagyárak tartaléka és káringadozási tartalék esetében), valamint annak, hogy a stabilan nyereséges biztosítók jelentős része kompozit formában működik.

12. ábra A Szolvencia II és Szolvencia I szerinti tőkefeltöltöttségek közötti különbség

3. A QIS2009, QIS2010 és QIS2011 hatástanulmányok eredményeinek összehasonlítása

Ebben a fejezetben a mindhárom hatástanulmányban részt vett biztosítók (16) standard formula szerinti adatait tartalmazó főbb idősoros tételeket mutatja be a Felügyelet a 2009., 2010., 2011. év végi adatokon.

3.1. Szolvencia I és Szolvencia II mérleg¹⁸

3.1.1. Eszközök

A 2009-2011 közötti időszakban a Szolvencia II értéken számított eszközök értékének mintegy 10%-os csökkenése tapasztalható, amely változás egyes tényezők növekedésének, illetve más tételek csökkenésének következménye.

12. táblázat Eszközök

Eszközök	Szolvencia II érték (millió forint)	Szolvencia I érték (millió forint)	Átértékelési különbség (millió forint)
QIS2009	2 214 022	2 279 230	-65 208
QIS2010	2 185 910	2 263 340	-77 430
QIS2011	2 043 969	2 188 460	-144 491

A 2009. és 2011. év végi adatokat tekintve a Szolvencia II értéken számított eszközök értékének kb. 8%-os csökkenése tapasztalható (-170 milliárd forint), a 2009. évi 2 214 milliárd forintról 2 044 milliárd forintra csökkent, amellyel párhuzamosan a Szolvencia I eszközérték 4%-kal csökkent. A csökkenés az értékelési módszerből adódóan erőteljesebben jelentkezik a Szolvencia II mérlegben, mint a Szolvencia I szerintiben.

¹⁸ Az előző évek hatástanulmányai mérlegadatainak konzisztens összehasonlítását korlátozza az hogy, a mérleg sorok tartalma a korábbi évekhez képest módosításra került (pl.: QIS2011-ben a biztosításközvetítói és a biztosítási követelések összevontan jelennek meg, nincs megbontva a vállalati kötvény sor).

Az átértékelési különbözeteket tekintve a 2009. évi -65 milliárd forintos eltérés 2011. év végén több mint kétszeresére nőtt, és -144 milliárd forintot tett ki. Az eszközértékek alakulását a következő főbb tételek befolyásolták.

Immateriális javak

Az immateriális javak értékét tekintve növekvő tendenciát tapasztalhatunk mind a Szolvencia I, mind a Szolvencia II rendszerben. A Szolvencia I szerinti mérlegben szerepeltetett és a Szolvencia II szerinti mérlegbe átemelt tételek közötti átértékelési különbség nőtt, a biztosítók értékben több immateriális jószágot hagynak ki a Szolvencia II mérlegből.

13. táblázat Immateriális javak

Immateriális javak	Szolvencia II érték (millió forint)	Szolvencia I érték (millió forint)	Átértékelési különbözet (millió forint)
QIS2009	6 105	13 620	-7 515
QIS2010	6 759	19 853	-13 094
QIS2011	10 799	28 707	-17 907

Ingatlanok, berendezések (saját használaton kívüli)

14. táblázat Ingatlanok, berendezések

Ingatlanok	Szolvencia II érték (millió forint)	Szolvencia I érték (millió forint)	Átértékelési különbözet (millió forint)
QIS2009	16 813	17 290	- 477
QIS2010	38 881	37 449	1 433
QIS2011	25 746	25 638	108

Az ingatlan mérlegsorokat tekintve nem tapasztalható jelentős értékelésbeli eltérés a három hatástanulmány Szolvencia I és Szolvencia II szerinti értékeit tekintve, viszont a QIS2009-től a QIS2010-re jelentős növekedés tükröződik az adatokban.

Befektetések (Unit linked befektetéseken kívüli)

15. táblázat Befektetések

Befektetések	Szolvencia II érték (millió forint)	Szolvencia I érték (millió forint)	Átértékelési különbözet (millió forint)
QIS2009	1 163 922	1 133 111	30 811
QIS2010	1 039 555	1 004 086	35 469
QIS2011	990 588	1 017 475	-26 887

A 2009. és 2011. közötti időszakban a befektetések Szolvencia II értéke csökkent (Részletesen lásd a 3.4.1. Piaci kockázat fejezetben.)

Részesedések

16. táblázat Részesedések

Részesedések	Szolvenca II érték (millió forint)	Szolvenca I érték (millió forint)	Átértékelési különbözlet (millió forint)
QIS2009	52 809	54 205	-1 396
QIS2010	21 018	18 926	2 091
QIS2011	24 722	25 167	- 445

A biztosítók a részesedések Szolvenca II értékét a QIS2010 kivételével a hatástanulmányokban azok Szolvenca I értékéhez közel szerepeltették. Azonban Szolvenca I és II szerinti értéküket tekintve egyaránt jelentős esés tapasztalható a QIS2009 óta.

Állam által garantált értékpapírok

17. táblázat Állam által garantált értékpapírok

Állam által garantált értékpapírok	Szolvenca II érték (millió forint)	Szolvenca I érték (millió forint)	Átértékelési különbözlet (millió forint)
QIS2009	956 472	930 141	26 330
QIS2010	839 834	802 631	37 203
QIS2011	811 627	832 694	-21 067

Állam által garantált értékpapír-állomány értéke Szolvenca I értéke 2009-2011 között 11%-ot, Szolvenca II értéke 15%-ot csökkent. 2011-ben szektorszinten a két értékelési mód közötti különbség 21 067 millió forintot ért el.

3.1.2. Kötelezettségek

A 2009-2011. közötti időszakban a Szolvenca II kötelezettségek alakulása tekintetében 5,1%-os növekedés történt, amely szintén több tényező egyidejű, ellentétes mozgásának következménye.

18. táblázat Kötelezettségek

Kötelezettségek	Szolvenca II érték (millió forint)	Szolvenca I érték (millió forint)	Átértékelési különbözlet (millió forint)
QIS 2009	1 611 956	2 035 382	-423 426
QIS 2010	1 681 537	2 046 965	-365 428
QIS 2011	1 655 184	1 906 963	-251 779

A következőkben a hatástanulmányokban szereplő kötelezettségek legnagyobb mértékű változásait jelenítjük meg, azonban, a biztosítástechnikai tartalékok részletes elemzése a 3.2 fejezetben található.

Céltartalékok

A Szolvencia I és Szolvencia II átértékelési különbözet mindössze 100 millió forintot tett ki 2011. év végén. A céltartalékok 2010-2011. közötti szignifikáns növekedése a biztosítók leányvállalatai veszteségek fedezésére elkülönített tételekből adódik.

19. táblázat Céltartalékok

Céltartalékok	Szolvencia II érték (millió forint)	Szolvencia I érték (millió forint)	Átértékelési különbözet (millió forint)
QIS2009	12 009	9 628	2 381
QIS2010	13 287	12 509	779
QIS2011	21 609	21 712	-103

Halasztott adókötelezettség

A halasztott adókötelezettség Szolvencia II rendszerben megjelenő mérlegtétel, a QIS2009 és QIS2010 hatástanulmányokban nettó módon (a halasztott adóeszközök és halasztott adókötelezettségek kiegyenlítésével) került bemutatásra, így összehasonlításként 2011-re is a nettó értéket jeleníthetjük meg. Értéke csökken, ami egyben azt jelenti, hogy az adómérleg (gyakorlatilag Szolvencia I mérleg) és a piaci érték közötti, összességében pozitív értékelési különbözet csökkent.

20. táblázat Halasztott adókötelezettség

Halasztott adókötelezettség	Szolvencia II érték (millió forint)
QIS2009	71 658
QIS2010	56 692
QIS2011	40 718

Egyéb kötelezettségek

21. táblázat Egyéb kötelezettségek

Egyéb kötelezettségek	Szolvencia II érték (millió forint)	Szolvencia I érték (millió forint)	Átértékelési különbözet (millió forint)
QIS2009	81 203	41 385	39 818
QIS2010	43 321	34 685	8 636
QIS2011	26 807	20 953	5 854

A biztosítók eltérő besorolási gyakorlata miatt az egyéb kötelezettségek alakulása idősorosan nem összehasonlítható.

3.1.3. Eszközök kötelezettségeken felüli többlete

Az eszközök és a kötelezettségek értékét összevetve kitűnik, hogy a Szolvencia II rendszerben az eszközök kötelezettségeket meghaladó többletének alakulása csökkenő trendet mutat, amely a 2009. év végi 602 066 millió forintról 2011. év végére 388 785 millió forintra esett.

Mindezzel párhuzamosan Szolvencia I rendszerben a kötelezettségek értéke 37,6 milliárd forinttal nőtt.

22. táblázat: Eszközök kötelezettségeken felüli többlete

Eszközök kötelezettségeket meghaladó többlete	Szolvencia II (millió forint)	Szolvencia I (millió forint)
QIS2009	602 066	243 848
QIS2010	504 373	216 375
QIS2011	388 785	281 497

3.2. *Biztosítástechnikai tartalékok és viszontbiztosítási követelések*

Idősorosan szemlélve a két kötelezettség értékelési módszer eredménye fokozatosan közelít egymáshoz.

23. táblázat: Mindhárom hatástanulmányban részt vett biztosítók bruttó biztosítástechnikai tartalékainak értéke

millió forint	QIS2009	QIS2010	QIS2011
Szolvencia I	1 866 218	1 936 890	1 792 856
Szolvencia II	1 405 591	1 526 052	1 477 940
Szolvencia II/ Szolvencia I	75%	79%	82%

A fenti tendencia látható mindkét ágban.

Mind a hagyományos, mind a unit linked termékek tartalékára igaz, hogy az átlagtól szignifikánsan eltérő biztosítók köre nem változott jelentősen az előző hatástanulmányhoz képest.

3.2.1 Nem-élet ági biztosítástechnikai tartalékok

A legutóbbi három hatástanulmányban részt vevő tizenegy, nem-életbiztosítási tevékenységgel rendelkező biztosító bruttó nem-élet ági (egészségbiztosítás nélküli) biztosítástechnikai tartalékainak értékét az alábbi táblázat mutatja:

24. táblázat: Mindhárom hatástanulmányban részt vett biztosítók bruttó nem-élet biztosítástechnikai tartalékainak értéke

millió forint	QIS 2009	QIS 2010	QIS 2011
Szolvencia I	379 445	377 812	311 184
Szolvencia II	209 554	197 761	195 733
Szolvencia II/Szolvencia I	55%	52%	63%

Az elmúlt három évben a tartalékértékek csökkenése figyelhető meg mind a Szolvencia szerinti, mind a Szolvencia II szerinti tartalékok esetében, bár a csökkenés mértéke és üteme eltérő volt: a Szolvencia I szerinti tartalékok két év alatt 18%-ot, míg a Szolvencia II szerinti tartalékok ugyanezen időszak alatt 6%-ot estek. A meghatározó csökkenés Szolvencia I rendszerben 2010 és 2011 között, míg a Szolvencia II rendszerben egy évvel korábban következett be. A Szolvencia II szerinti tartalékok 2010 és 2009 közötti 5%-os csökkenését a kockázati ráhagyás csökkenése okozta. A 2010 és 2011 közötti 1%-os csökkenés két ellentétes irányú hatás eredőjeként jött létre: a díj- és kártartalék csökkenését a kockázati ráhagyás növekedése ellensúlyozta.

25. táblázat Kockázati ráhagyás a legjobb becslés arányában

	QIS2009	QIS2010	QIS2011
Kockázati ráhagyás	11,8%	6,3%	13,7%

A fenti táblázat a kockázati ráhagyás legjobb becsléshez viszonyított arányának változását mutatja 2009 és 2011 között. Az értékek változékonysága a módszertan kiforratlanságára vezethető vissza: több biztosító is változtatott számítási metódusán az évek során. A módosítások eredményeképpen a QIS2010-ben csökkent, a QIS2011-ben viszont jelentősen emelkedett a kockázati ráhagyás. Élet ágon ezt a jelenséget nem tapasztaltuk.

3.2.2 Élet ági biztosítástechnikai tartalékok

A következő táblázat bemutatja az elmúlt három év végére vonatkozó Szolvencia I-es és II-es tartalékértékeket.

26. táblázat: Mindhárom hatástanulmányban részt vett biztosítók bruttó tartalékai

millió forint	Szolvencia I			Szolvencia II		
	QIS2009	QIS2010	QIS2011	QIS2009	QIS2010	QIS2011
Életbiztosítási kötelezettségek (unit linked nélkül)	671 248	647 634	620 194	490 053	517 540	518 775
Unit linked kötelezettségek	815 525	911 444	861 478	705 984	810 750	763 432
Élet ág összesen	1 486 773	1 559 078	1 481 672	1 196 037	1 328 290	1 282 207

A tartalékok változása a következő okokra vezethető vissza:

- az állomány változása;
- a piaci környezet (kamatlábak, eszközárak stb.) módosulása;
- a számítási módszertan, illetve az alkalmazott feltételezések változása.

Mivel a rendelkezésre álló adatok nem teszik lehetővé a fenti hatások pontos számszerűsítését, csak óvatos következtetések vonhatók le. A 2011-es évben a – részben a végtörlesztésekhez köthető – visszavásárlások miatt megemelkedett szolgáltatási szint, valamint a unit linked alapok negatív hozama a tartalékok csökkenését okozta.

A többi hatás nagyságának becsléséhez a Felügyelet megvizsgálta a kétféle módszerrel számított tartalékok arányát.

27. táblázat Szolvencia II szerinti tartalékok aránya a Szolvencia I szerinti tartalékokhoz

	QIS2009	QIS2010	QIS2011
Életbiztosítási kötelezettségek (unit linked nélkül)	73%	80%	84%
Unit linked kötelezettségek	87%	89%	89%
Élet ág összesen	80%	85%	87%

A unit linked tartalékoknál az arányszám szinte változatlan, kevéssel 90% alatt stabilizálódott az elmúlt években, míg a hagyományos termékek Szolvencia II szerint számolt tartaléka folyamatosan közelít a Szolvencia I szerinti sinthez. Mivel az állományváltozás hatása mindkét módszerben megjelenik, ezért a jelenség döntően a legjobb becslés során alkalmazott feltételezések, illetve a módszertan változásához köthető. Ezek közül kiemelendő a diszkontáláshoz használt hozamgörbe alakulása: a hozamok piaci mozgások miatti növekedését tovább fokozta, hogy a hozamgörbe az előző hatástanulmányban alkalmazott illikviditási prémium (19 bázispont) helyett a kontraciklikus kiigazítási prémiummal (75 bázispont) tolódt fel. Ezt a tartalékértékek csökkenését okozó hatást ellensúlyozták a modellezéshez kapcsolódó módosítások, például a törlésekre és költségekre vonatkozó feltételezések emelkedése, vagy az eszközoldali hozamok figyelmen kívül hagyása a kötelezettségek értékelésekor.

A kockázati ráhagyás aránya a tartalékon belül gyakorlatilag változatlan:

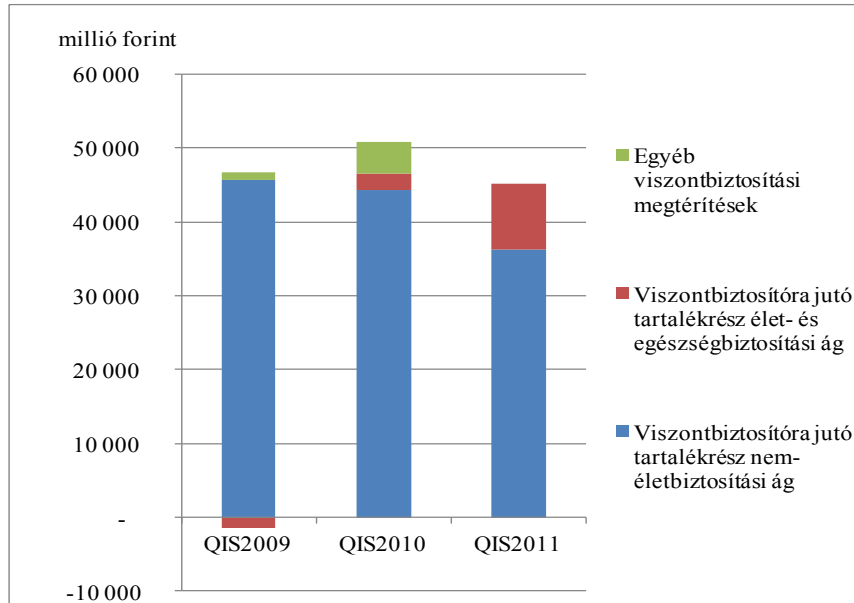
28. táblázat A kockázati ráhagyás aránya az életbiztosítási tartalékokon belül

	QIS2009	QIS2010	QIS2011
Kockázati ráhagyás	2,8%	2,8%	2,6%

3.2.3 Viszontbiztosítási követelések alakulása

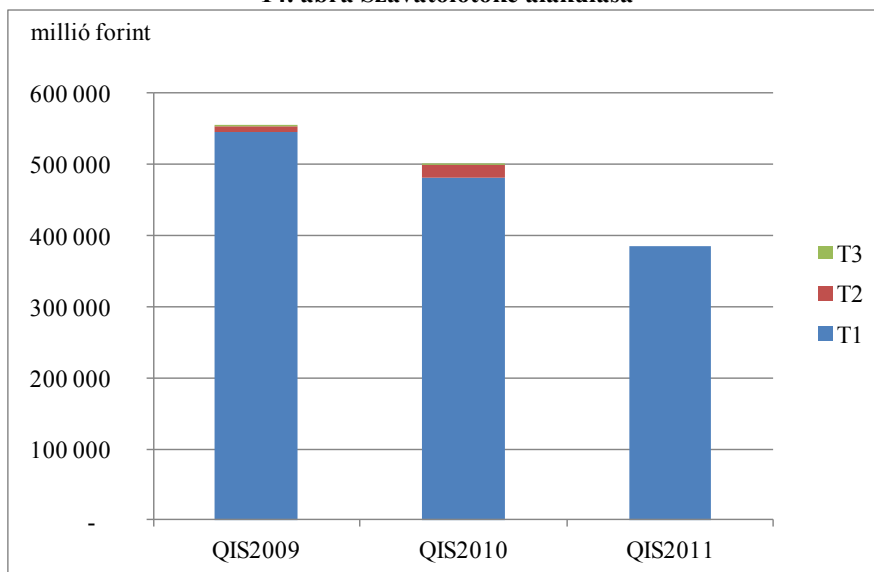
A szektorszintű viszontbiztosítókra jutó kötelezettség szintje gyakorlatilag nem változott az elmúlt három évben. Ennek oka, hogy az élet- és egészségbiztosítási ághoz kapcsolódó viszontbiztosítói tartalékok folyamatos növekedése ellensúlyozta a nem-élet ágra jutó viszontbiztosítói követelések visszaesését.

13. ábra Viszontbiztosítási követelések

3.3. Szavatolótóke alakulása

14. ábra Szavatolótóke alakulása

Megjegyzés: T1-Tier1: első szintű, T2-Tier2: második szintű, T3-Tier3: harmadik szintű

A QIS2011 hatástanulmányban – szemben az eddigi hatástanulmányokkal – kizárólag Tier1-es tőkeelemet jelentettek a biztosítók. Megjegyezzük, hogy a Tier2 és Tier3-as szintekről az előző hatástanulmányokban is a szavatolótóke csekély, mindössze 2-3%-a került ki.

Azon biztosítók esetében, amelyek mindhárom hatástanulmányban részt vettek, a rendelkezésre álló szavatolótóke a QIS2010 szerinti értékhez képest 13%-os, a QIS2009 szerinti értékhez képest pedig 32%-os csökkentést mutat, amely a következő okokra vezethető vissza:

- Egyrészt az eszközök összetételének átrendeződése és az eszközök értékének (főleg a magyar állampapírok) – tőkepiaci mozgások következtében történt változásából és a

részesedések leértékelődéséből ered. (A mérlegtételek változásáról részletesebben a 3.1 fejezetben írunk).

- Szintén nagy szerep jutott az osztalékfizetések és tőkeemelések egyenlegének negatív irányba történő elmozdulásának is. Míg 2010-ben ez az egyenleg negatív irányban kevesebb, mint két milliárd forint volt, 2011-ben már megközelítette a 20 milliárd forintot.

3.4. Szavatolótőke-szükséglet alakulása

A korábbi hatástanulmányokhoz képest (a mindhárom hatástanulmányban részt vevő biztosítók adatait figyelembe véve) jelentősen, 26%-kal csökkent a szektor standard formula szerinti szavatolótőke-szükséglete. Ez elsősorban a piaci kockázati és partnerkockázati tőkeszükséglet csökkenésének, illetve a nem-életbiztosítási kockázati tőkeszükséglet csökkenésének tulajdonítható, miközben a QIS2011 hatástanulmányban megfigyelhető az egészségbiztosítási kockázat növekvő tőkeszükséglete.

A partnerkockázati modulban és a piaci kockázaton belül a piaci kockázati koncentráció almodulban kimutatott tőkeszükséglet változását a Felügyelet nem elemzi, mivel a korábbi hatástanulmányok során nem volt egyértelmű, hogy a biztosítók az egyes kitételekre a megfelelő kockázati modulban képezték-e a tőkét.

A működési kockázat abszolút értékben nem változott, azonban a csökkenő szavatolótőke-szükséglet következtében százalékos arányát tekintve növekedett.

29. táblázat A szavatolótőke-szükséglet összetétele*

	QIS2009		QIS2010		QIS2011	
	millió forint	részarány	millió forint	részarány	millió forint	részarány
Piaci kockázat	110 472	25,77%	94 880	23,04%	82 352	25,80%
Partnerkockázat	48 054	11,21%	79 777	19,37%	40 256	12,61%
Életbiztosítási kockázat	72 339	16,88%	69 564	16,89%	68 298	21,40%
Egészségbiztosítási kockázat	4 398	1,03%	2 491	0,60%	9 636	3,02%
Nem-életbiztosítási kockázat	161 136	37,59%	135 434	32,89%	85 535	26,80%
Immateriális javak kockázata	4 884	1,14%	5 407	1,31%	8 639	2,71%
Működési kockázat	27 389	6,39%	24 252	5,89%	24 424	7,65%
Nem diverzifikált SZTSZ	428 673	100,00%	411 804	100,00%	319 141	100,00%
Diverzifikáció	-101 880	-23,77%	-89 510	-21,74%	-78 733	-24,67%
Korrekciók	-40 957	-9,55%	-60 624	-14,72%	-48 280	-15,13%
SZTSZ	285 836	66,68%	261 670	63,54%	192 127	60,20%

*A táblázatban a korábbi hatástanulmányok eredményeit az időközben felfedezett adatszolgáltatási hibák következtében a Felügyelet korigálta, ezért lehetnek minimális eltérések a korábbi hatástanulmány elemzésekben szereplő adatokhoz képest.

3.4.1 Piaci kockázat

A piaci kockázatok tőkeszükséglete a korábbi hatástanulmányokhoz képest csökkent, párhuzamosan a piaci kockázatnak kitett eszközök és kötelezettségek csökkenésével.

Azonban egyéb tényezők is hozzájárultak a csökkenéshez:

- Kontraciklikus prémium hatása: A QIS2011-es eredmény QIS2010-hez képest további csökkenésében közrejátszott, hogy a tartalékszámítás során érvényesülhetett a kontraciklikus prémium hatása. Ez a kötelezettségoldali várható pénzáramlások jelenértékét csökkenti, a sokkok hatása is mérséklődik, ezért mérsékli a kamatláb-kockázati szavatolótőke-szükségletet.
- Eltérő gazdasági környezet: Bár a (swap) kamatcsere-ügyletek hozama 2009 tavaszán a hazai bankközi pénzpiac zavara miatt, illetve az állampapír-hozamok a növekvő CDS felárak következtében magas szinten stabilizálódtak, azonban 2009. és 2010. év végére az állampapír-hozamok jelentősen csökkentek, így jóval alacsonyabb szinteken voltak, mint 2011. év végén. Ebből következően az állampapírok piaci értéke jelentősen csökkent 2011. év végére. Az eltérő gazdasági környezet meghatározta a kontraciklikus prémium mértékét, így a technikai tartalékok értékét is befolyásolta.
- A biztosítók kiemelt szerepet szánnak az eszköz-forrás gazdálkodásnak.
- Több biztosító a korábbiakhoz képest megváltoztatta tőkeszámítási modelljét.
- A korábbi hatástanulmányok magas piaci kockázati tőkeszükségletéből adódóan jelenleg már több biztosító kér részletesebb adatszolgáltatást portfóliókezelőjétől a közvetett befektetések kockázataival kapcsolatosan, ezáltal a technikai specifikáció alapján csökkenteni tudták tőkeszükségletüket.

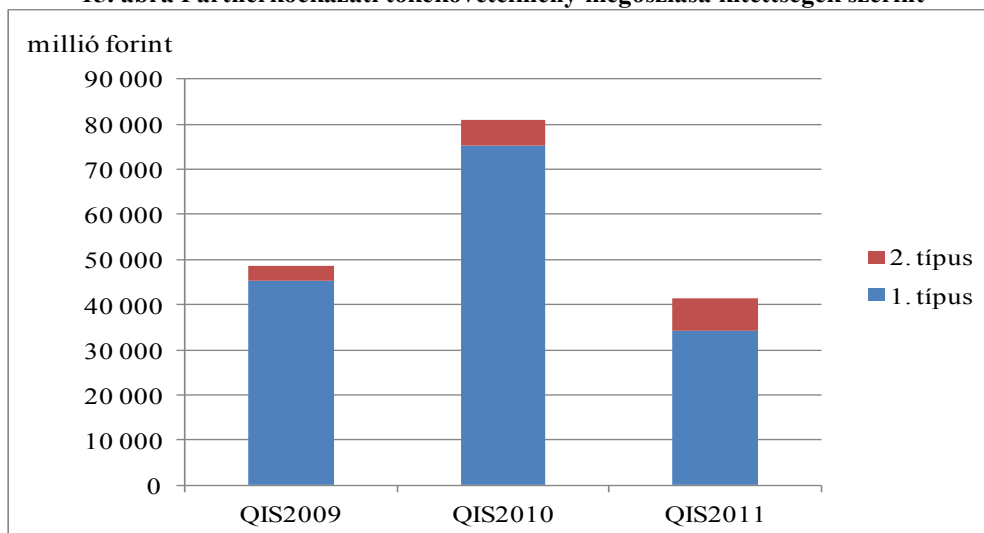
30. táblázat A piaci kockázat szavatolótőke-szükségletének összetevői

Almodul	QIS2009		QIS2010		QIS2011	
	millió forint	részarány	millió forint	részarány	millió forint	részarány
Kamatláb	70 043	43%	60 695	45%	51 822	40%
Részvény	33 762	21%	34 122	25%	24 444	19%
Ingatlan	5 217	3%	9 428	7%	6 328	5%
Kamatrés	4 628	3%	4 331	3%	8 021	6%
Koncentráció	34 906	21%	13 501	10%	27 706	21%
Deviza	12 201	7%	9 717	7%	8 251	6%
Illikviditási díj	2 942	2%	3 464	3%	-	-
Kontraciklikus kiigazítás	-	-	-	-	4 506	3%
Összesen	163 699	100%	135 258	100%	131 078	100%
Diverzifikáció	-53 227	-33%	-40 378	-30%	-48 726	-37%

3.4.2 Partnerkockázat

A partnerkockázat alakulása a különböző hatástanulmányokban az alábbi ábrán követhető nyomon. Jól látható, hogy az első típusú kitétség, amely leginkább a viszontbiztosítási kitétségből adódó tőkekövetelményt tartalmazza, a QIS2009 és QIS2010 hatástanulmányokban több mint 10-szerese a második típusú kitétségnek. 2011-ben a második típusú kitétségek relatív szerepe megnőtt.

15. ábra Partnerkockázati tőkekövetelmény megoszlása kitétségek szerint

Az ábra alapján szembevetendő az első típusú kitétség kiugró értéke 2010-ben, azonban ezt egyedi hatás okozta.

3.4.3 Életbiztosítási kockázat

Az életbiztosítási kockázat a teljes, nem diverzifikált tőkeszükséglet nagyjából ötödét adja, így a harmadik-negyedik legjelentősebb modulnak számít.

Az alkockázatok megoszlása az elmúlt három évben csaknem változatlan: a törlési és a költségkockázat együttesen a tőkekövetelmény 80%-át adja. A többi almodul aránya nem éri el a 10%-ot. Az almodulok stabil aránya miatt a diverzifikáció aránya is állandósult.

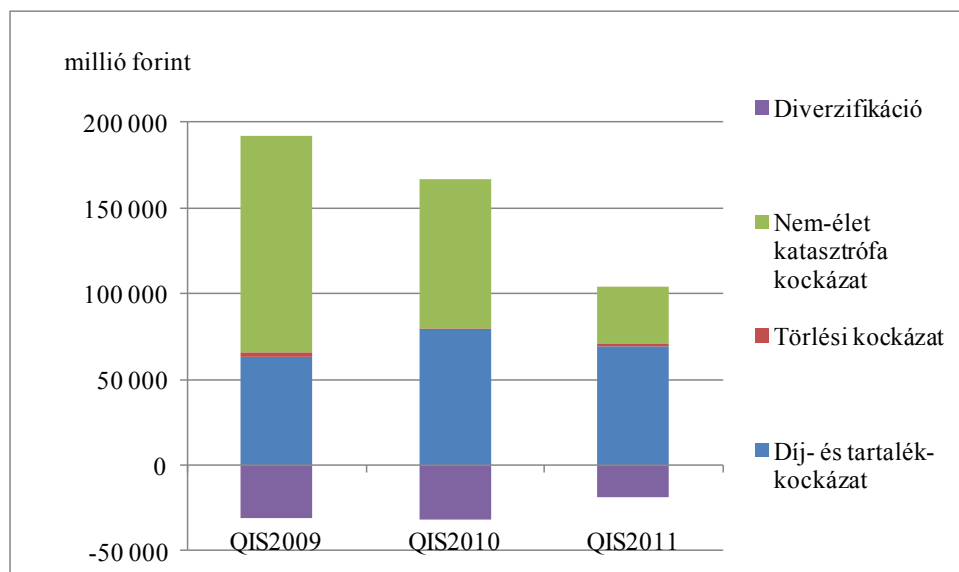
31. táblázat Életbiztosítási kockázat

Életbiztosítási kockázat	QIS2009	QIS2010	QIS2011
Halandóság	7%	7%	7%
Hosszú élet	1%	2%	1%
Rokkantság	3%	2%	2%
Törlés	60%	61%	62%
Költség	19%	19%	20%
Járadékrevízió	2%	1%	0%
Katasztrófa	7%	8%	7%
Összesen	100%	100%	100%
Diverzifikáció	-21%	-21%	-21%

A járadékrevíziós kockázat az évek során szinte teljesen eltűnt. A csökkenés döntő része egy intézményhez köthető. A kérdőívben több intézmény is jelezte, hogy jelenleg nem számít tőkeszükségletet a revíziós kockázatra, a jövőbeli tervekben azonban szerepel az almodul fejlesztése. Ezek alapján a járadékrevíziós kockázat súlyának növekedése várható.

3.4.4 Nem-életbiztosítási kockázat

16. ábra A nem-életbiztosítási kockázat tőkekövetelményének alakulása

Megvizsgálva a legutóbbi három hatástanulmány idősorát, az alábbiak állapíthatók meg:

A nem-életbiztosítási kockázat tőkeszükséglete a 2009-es hatástanulmány óta közel a felére csökkent. Emögött elsősorban a katasztrófakockázati almodul tőkeszükségletének zuhanása húzódik meg.

A díj- és tartalékkockázati almodul értékének mozgását elsősorban a díj- és tartalékkockázat szórásának változása okozta.

A katasztrófakockázati almodul esetén a tőkeszükséglet jelentős mérséklődése a biztosítók viszontbiztosítási politikájával hozható összefüggésbe.

A törlési kockázat mindhárom hatástanulmányban elenyésző részt képviselt a nem-életbiztosítási kockázaton belül.

3.4.5 Működési kockázat

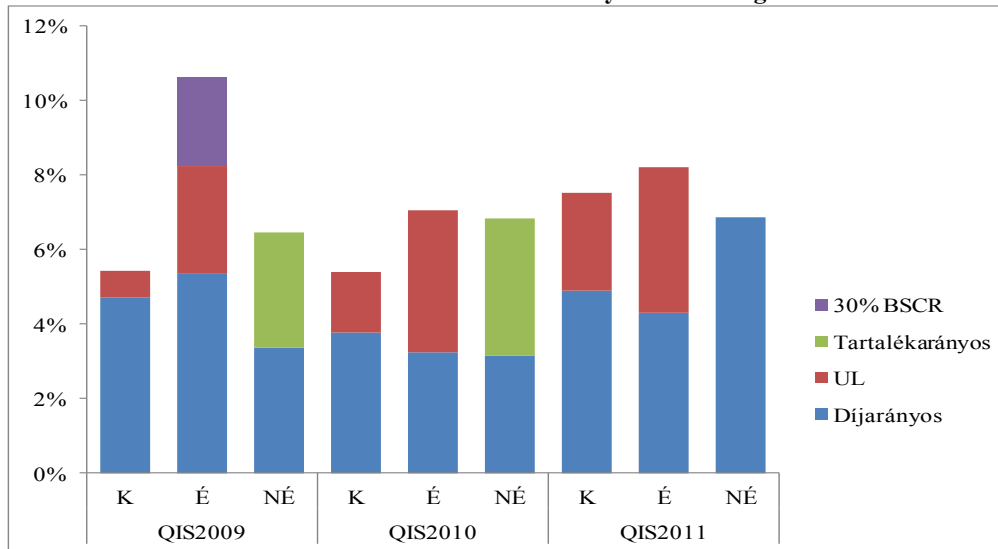
A korábbi hatástanulmányokban is részt vett intézmények működési kockázatának alakulása az alábbi ábráról olvasható le, amely ágazatok szerint mutatja, hogy mely elemekből épül fel a tőkekövetelmény. Az értékek a diverzifikálatlan szavatolótőkeszükséglethez viszonyítottak, az ábrából leolvasható a működési kockázati tőkekövetelmény százalékos arányának változása is.

Az alábbi ábra alapján az alábbi megállapítások tehetők:

- A kompozit és életbiztosítóknál a megszolgált díjjal arányos rész adja a tőkekövetelmény jelentős részét;
- A nem-életbiztosítási ágban a tőkeszükséglet megközelítőleg fele a tartalékarányos rész alapján határozódott meg, azonban a 2011-es adatok alapján kizárólag a megszolgált díjjal arányos eredmény határozza meg a működési kockázati szavatolótőkét;

- A unit linked ágazat költségei arányaiban természetesen az ilyen ágazatot végző életbiztosítók esetében a legmagasabbak, ezért a szavatolótőke-szükségleten belül is nagyobb hányadot képviselnek.

17. ábra Működési kockázati tőkekövetelmény alakulása ágazatok szerint

Megjegyzés: K: kompozit biztosítók, É: életbiztosítók, NÉ: nem-életbiztosítók

3.5 Minimális tőkeszükséglet alakulása

A lineáris formulával számolt átlagos MTSZ/SZTSZ arány 2009-ben 23,83%, 2010-ben 25,16% volt, a 2011-es adatok alapján pedig 34,5%-ra emelkedett. Több biztosító esetén jelentősen változott a biztosítói szintű, lineáris formulával számolt MTSZ/SZTSZ arány.

Az átlagos MTSZ/SZTSZ arány jelentősen emelkedett: 2009-ben 27,95%, 2010-ben 29,74%, és 2011-ben 35,26%. A minimális tőkeszükséglet számításakor az abszolút alsó korlátot is figyelembe kell venni, amelyet a direktíva euróban határoz meg, így az átlagos MTSZ/SZTSZ arány növekedésében – a díjak, tartalékok és SZTSZ változása mellett – szerepet játszik a Ft/EUR árfolyam emelkedése is¹⁹.

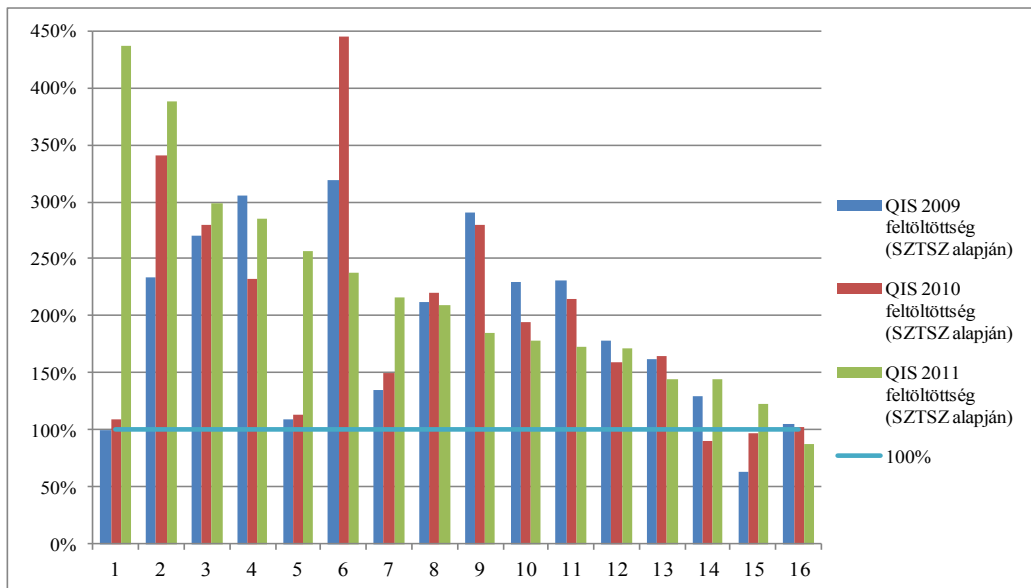
3.6 Feltöltöttség alakulása

Az eszközök kötelezettségek feletti többlete jelentősen lecsökkent a QIS 2009 és QIS 2010 hatástanulmányokhoz képest, ami mellett a szavatolótőke-szükséglet is jelentősen mérséklődött. Ennek következtében a szektor Szolvencia II szerinti tőkefeltöltöttsége a korábbi 191%, illetve 184%-ról 201%-ra változott. A Szolvencia I szerinti 2011. évi tőkefeltöltöttségi szint ennél alacsonyabb (181%). A tőkefeltöltöttség növekedése egyes kockázati modulok pontosabb használatára vezethető vissza, illetve a kontraciklikus prémium alkalmazása is javította az értékét. Jelentős, pozitív irányú eltérést két biztosító esetén tapasztaltunk.

A következő ábra szemlélteti, hogy az utolsó három hatástanulmányra vonatkozó, intézményi szintű – szavatolótőke-szükséglet szerinti – feltöltöttségi adatok igen volatilisak. Biztosítói szinten jelentős változások főleg 2010-ről 2011-re történtek.

¹⁹2010-ben 277,95 Ft/EUR, 2011-ben 289,17 Ft/EUR

18. ábra Szavatolótest-szükséglet szerinti feltöltöttségi arányok

4. A hatástanulmány kitöltésével kapcsolatos tapasztalatok

A QIS2011 hatástanulmányban új elemként jelentkezett a nyilvános konzultáció alatt lévő adatszolgáltatási táblák kitöltése. A korábbi hatástanulmányokhoz képest ezért a biztosítóknek többletmunkát okozott az informatikai támogatottság hiánya, azaz, hogy a korábbi QIS5 hatástanulmány beképletezett Excel-táblája helyett egyénileg kellett a táblahivatkozásokat meghatározniuk. Az adatszolgáltatási táblák és a kitöltési útmutatók (LOG fájlok) pontatlanságai az európai szintű konzultáció során javításra kerülnek.

A Felügyelet számára könnyítést jelentett, hogy a közvetett befektetési jegyállomány összetételét a biztosítók képesek voltak a végső kockázat alapján megadni a Szolvencia II mérlegben. Nehezítette ugyanakkor az adatok ellenőrzését, hogy az egyes kockázati (al)modulokban a biztosítók nem minden esetben csak az adott kockázat szempontjából releváns közvetlen és közvetett kitétségeket jelenítették meg (a kitöltési útmutatónak megfelelően), hanem gyakran a teljes eszköz- és kötelezettségállományt, így a tényleges kitétségekre csak áttételesen lehetett következtetni.

Ugyanígy a piaci koncentrációs kockázati részmodul, valamint a partnerkockázati modul adatszolgáltatási táblájában csak a szavatolótőke-szükségletet kell megjeleníteni, így kevés információ állt rendelkezésre a tényleges kitétség mértékéről és típusáról (emiatt ezekről külön kérdőív formájában kellett tájékoztatást kérnie a Felügyeletnek).

A minimális tőkeszükséglet számításánál több biztosítónál gondot jelentett az életbiztosítás-technikai elvek szerint képzett, de nem-életbiztosítási ághoz tartozó egyes tartalékok (pl. felelősségbiztosítási járadéktartalék) megfelelő besorolása.

Összességében elmondható, hogy a biztosítók Szolvencia II adatszolgáltatásának minősége egyértelműen javult a korábbi hatástanulmányokhoz képest, a korábban le nem fedett területeket is egyre nagyobb mértékben tudják bevonni a tőkeszámításba és a részletesebb adatok rendelkezésre állása segíti a szavatolótőke-szükséglet pontosabb kiszámítását.